

AZ UNIÓS KÖRNYEZETPOLITIKA AKTUÁLIS KÉRDÉSEI

A VIDÉKFEJLESZTÉS ÉS AZ AGRÁRIUM JÖVŐJE - STRATÉGIATERVEZET ÉS CIVIL PROGRAM



2005. május

Előszó

Az 1998-as Cardiffi Csúcs mérföldkő volt a környezetpolitika terén. Eredményeként az Európai Közösség Szerződésének 6. cikkelye lefektette azon intézkedések alapjait, melyeket a környezeti szempontoknak az EU szakpolitikáiba és tevékenységeibe történő integrálása érdekében szükséges megtenni. Az ún. Cardiffi Folyamat során elkészültek a különböző uniós ágazati stratégiák – köztük a mezőgazdasági stratégia – tervei, amelyek egyaránt kihatnak a politikai, szervezeti és eljárási kérdésekre. Ezen stratégiák sokszor a civil szervezetek bevonása nélkül készültek, emiatt a nemzetközi és hazai civil szervezetek uniós és országos szinten kiemelten, folyamatosan figyelemmel kísérik és véleményezik a környezetpolitikai integráció megvalósulását. Uniós szinten az Európai Környezetvédelmi Ügynökség (European Environment Agency, EEA) frissen (2005. május) kiadott beszámoló kiadványa szerint a folyamat lelassult, nagyobb együttműködésre és következetességre van szükség a szektorális gondolkodás, széttagoltság leküzdésére.

A hazai integrációs folyamatot nagyrészt a nagyobb környezetvédő civil szervezetek együttműködésében kialakított munkacsoportok, továbbá egyetemi és minisztériumi szakértők értékelik és tesznek javaslatokat a Cardiffi szemléletű hazai ágazati stratégiákhoz. Az elmúlt egy évben az egyik legégetőbb kérdéssé a vidékfejlesztés és agrár-környezetvédelem vált, amelynek fontosságát az is mutatja, hogy Magyarország közel 60%-a mezőgazdasági terület (szántó, kert, ültetvény, gyepterület). Kiadványunkban teljes egészében közreadjuk prof. Ángyán József agrár-és vidékfejlesztés stratégiavázlatát (2005. április), mely következetesen végigviszi azokat a szempontokat és elemeket, amely egy integrált szemléletű stratégia megalkotásához szükségesek.

A legsürgetőbb feladatok ismeretében a Független Ökológiai Központ, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület – Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálat, a Magyar Természetvédők Szövetsége, a Védegylet és a WWF Magyarország közös munkaprogramot állított össze azon tevékenységekről, amelyeket 2006. végéig az agrár- és vidékfejlesztés terén tenni szándékozik. A munkatervet e kiadványban szintén közöljük e kiadványban.

Reméljük, hogy a kiadvány sok hasznos információval szolgál a civil szervezetek, érintett döntéshozók és gazdák számára. Szívesen várjuk gazdaszervezetek, civilek észrevételeit illetve csatlakozását a munkatervhez.

A szerkesztő

A kiadványt az NCA Nemzetközi Civil Kapcsolatok és EU Integráció Kollégiuma támogatta.

TARTALOMJEGYZÉK:

PROF. ÁNGYÁN JÓZSEF: AGRÁR-KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS ÉS VIDÉKFEJLESZTÉS AZ EURÓPAI UNIÓBAN ÉS MAGYARORSZÁGON 2.

KÖRNYEZET-ÉS TERMÉSZETVÉDŐ SZERVEZETEK TEVÉKENYSÉGE, TERVEZETT PROGRAMJAI A VIDÉK ÉS AZ AGRÁRIUM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSE ÉRDEKÉBEN - A HORIZONTÁLIS MUNKACSOPORT PROGRAMJA 2006. VÉGÉIG23.

AGRÁR-KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS ÉS VIDÉKFEJLESZTÉS AZ EURÓPAI UNIÓBAN ÉS MAGYARORSZÁGON

(FOLYAMATELEMZÉS, HELYZETÉRTÉKELÉS ÉS FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁVÁZLAT)

Ángyán József¹

Az utóbbi 1-2 évben én magam is igen sok un. „agrár- és vidékstratégiával” találkoztam. Ezek sajnálatos közös jellemzője azonban az volt, hogy nehezen volt belőlük kihámozható egy olyan következetes gondolat- és intézkedéssor, amely valamilyen jól meghatározható irányba mutatott volna. A „stratégiák” nagy száma és az ezek kidolgozásán tüsténkedő különböző műhelyek és csoportosulások aktivitása számomra már önmagában is jelzi a tanácsstalanságot.

Az alábbiakban – az európai és a magyar fejlődési folyamatból, annak tanulságaiból, valamint a körvonalazódó fejlődési irányból kiindulva – megkísérlem röviden összefoglalni azokat a szempontokat és elemeket, amelyek alapján illetve amelyekből egy környezet- és társadalombarát, minőségi agrár- és vidékfejlesztési stratégia összerakhatónak tűnik.

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK

A mezőgazdaság mindig is több volt, mint egyszerű árutermelő ágazat. Az élelmiszerek és nyersanyagok előállításán túl egyéb feladatokat is ellátott, tájat, élővilágot, talajt, vizet, környezetet is „termelt”, és munkát, megélhetést adott a vidék embere és közösségei számára.

Ez ma sincs másképpen. Néhány évtizedes agráriparosítási, természetmaximalizálási kitérő után ismét rá kellett jönnünk: a mezőgazdaságnak a termelési feladatok mellett környezeti és társadalmi, foglalkoztatási feladatokat is magára kell vállalnia.

Ez utóbbiak olyan – az egész társadalom és a helyi közösségek számára egyaránt fontos – ökoszociális szolgáltatások, amelyek helyben keletkeznek, nem importálhatók, és amelyekért a mezőgazdaságot, a gazdálkodót fizetség illeti meg.

Ezek a felismerések vezettek el – sűrűn lakott vidéki térségekkel és még mindig nagy természeti értékeket hordozó természeti és kultúrtájakkal jellemezhető – kontinensünkön a többfunkciós európai agrármodell megfogalmazásához, az e modellt megtestesítő környezet- és tájgazdálkodás elterjesztését szolgáló közös agrár- és vidékpolitika reformjához, támogatási rendszerének kiépítéséhez és közösségi költségvetési forrásainak európai megteremtéséhez.

Ennek szellemében és EU-harmonizációs feladataink megoldása sorában született meg nálunk a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program (NAKP), majd az ennek bevezetéséről rendelkező 2253/1999 (X. 7.) számú kormányhatározat. A költségvetés az agrártámogatások között 2002-ben 2,2 Mrd Ft-ot, 2003-ban pedig 4,5 Mrd Ft-ot különített el e támogatási-kifizetési rendszer kísérleti indítására. Részben erre építve készült el a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT) és a Nemzeti Fejlesztési Terv Agrár- és Vidék-fejlesztési Operatív Programja (AVOP) is. Ezzel az agrár-környezetgazdálkodás és vidékfejlesztés az integrált agrár- és vidékfejlesztési politika ökoszociális pillérévé és az EU források megszerzésének fontos tényezőjévé is vált, a mezőgazdaság stratégia-váltása Magyarországon is elindult.

Ahhoz, hogy a vidékfejlesztési eszközök és források jelentőségét megértsük, és fel tudjuk használni azokat saját stratégiánk kialakításához és hosszú távú megalapozásához, meg kell ismerünk az európai agrár- és vidékpolitika változási folyamatát, stratégiai elemeit és programjait valamint az ezekhez kapcsolódó támogatási rendszert. Mielőtt ezt megtennénk, foglaljuk röviden össze ezen elemzés kiinduló téziseit.

¹ *Ángyán József* egyetemi tanár, intézetigazgató, Szent István Egyetem, Gödöllő, Környezet- és Tájgazdálkodási Intézet, H-2103 Gödöllő, Páter K. u. 1., Tel.: 36-28-522 009, Fax: 36-28-415 383, e-mail: Angyan.Jozsef@kti.szie.hu

2. HELYZETÉRTÉKELÉS, KIINDULÓ TÉZISEK

A 766 ezer egyéni gazda és 7 800 társas vállalkozás kezében lévő mezőgazdaság Magyarországon az összterület 65,5 %-ával közvetlenül érintkezve a kultúrtáj fő használója, és a 3,6 millió ha-t meghaladó védett és érzékeny természeti területeknek is több mint fele mezőgazdasági művelés alatt áll. Ebből fakad egyrészt, hogy a természetvédelem alapvetően rá van utalva a mezőgazdasággal való együttműködésre, vagyis a természetvédelem hosszú távú érdekeinek érvényesítése a parasztsággal kötött stratégiai szövetség megerősítése nélkül elképzelhetetlen. Másrészt a mezőgazdálkodás teljesítménye, eredménye, termékeinek minősége és ezzel piaci versenyképessége döntően a környezet, a természeti erőforrások állapotától, minőségétől függ. **A természetvédelem és a mezőgazdaság egymásrataltsága elkerülhetetlenné teszi a két terület összehangolását.** Ezt segíti a természetvédelem és a mezőgazdálkodás egyidejű és egymáshoz közelítő stratégia-váltása, a két terület kölcsönösen előnyös újraegyesítésének folyamata.

A természetvédelem koncepció-váltása az 1970-es évekre nyúlik vissza, és azon az alapvető felismerésen nyugszik, hogy az ökoszisztémák védelme csak úgy biztosítható, ha a védett zónák zárványszerű elszigetelése („itt tiszta természetvédelem, ott tiszta termelési- és fogyasztási célú környezethasználat”) helyett azokat fokozatos átmeneteken keresztül beágyazzuk az őket körülvevő gazdasági és társadalmi környezetbe. **A teljes területre kiterjedő,** a védett területek szigeteiről kilépő **természetvédelem** koncepciója a környezethasználat intenzitásának változtatásával igyekszik elkerülni a károkat, és a következő **alapvető célok** területi harmonizációját kívánja elérni:

- **természetmegőrzés** (táj, ökoszisztéma, faj- és genetikai sokféleség fenntartása);
- **gazdasági beágyazás** (az ökológiai és kulturális szempontból fenntartható földhasználati rendszerek, gazdasági fejlesztés elősegítése);
- **társadalmi beágyazás** (oktatás, nevelés, bemutatás, kutatás, monitoring feladatok ellátása a lokális, regionális, nemzeti és globális természetmegőrzés területein).

E mélyreható paradigmaváltás, **a szegregációs modellt felváltó integrációs** – a gazdaság és a társadalom felé nyitó – **természetvédelmi stratégia** új megközelítést, megoldásokat, módszereket kíván.

E természetvédelmi koncepcióváltással párhuzamosan **a mezőgazdálkodás tartalmi átalakulása** is gyors ütemben halad. Ez azon a felismerésen alapul, hogy **a mezőgazdaság mindig is több volt, mint egyszerű árutermelő ágazat.** Az élelmiszerek és nyersanyagok előállításán túl egyéb feladatokat is ellátott, tájat, élővilágot, talajt, vizet, környezetet is “termelt”, és munkát, megélhetést adott a vidék embere és közösségei számára. Ez ma sincs másképpen. Néhány évtizedes agráriparosítási, termésmaximalizálási kitérő után ismét rá kellett jönnünk: **a mezőgazdaságnak a termelési feladatok mellett regionálisan eltérő mértékben ugyan, de környezeti és társadalmi, foglalkoztatási feladatokat is magára kell vállalnia.** Ez utóbbiak olyan – az egész társadalom és a helyi közösségek számára egyaránt fontos – **ökoszociális szolgáltatások,** amelyek **helyben keletkeznek,** nem importálhatók, és amelyekért a mezőgazdaságot, a gazdálkodót fizetség illeti meg.

Az, hogy a mezőgazdaságnak a termelő vagy a szolgáltató jellege, funkciója válik e hangsúlyozottá, attól függ, hogy milyen – nagy agrárpotenciálú és környezeti szempontból kevésbé érzékeny, vagy pedig kis termelési potenciálú és érzékeny, sérülékeny, természeti értékekben gazdag – **területeken, tájon vagyunk.** Minél érzékenyebb, sérülékenyebb területen gazdálkodunk, annál fontosabbá válnak a mezőgazdaság környezeti és társadalmi (ökoszociális) szolgáltatásai. **Mivel** azonban **az iparszerű** – a termelés hatékonyságának és piaci versenyképességének növelésére koncentráló – **mezőgazdálkodás környezetre és a vidék társadalmára gyakorolt hatásai katasztrofálisak, ökoszociális teljesítményei igen gyengék, ezért ettől eltérő gazdálkodási rendszereket kell alkalmaznunk.**

Hosszú utat tett meg a világ és Magyarország, míg eljutott e felismerésekig. E folyamat eredményeként az elmúlt 35-40 év során **a vidéki táj és környezet szerepe, megítélése jelentős változásokon ment át.** A vidéki térség hagyományosan szinte egyetlen feladata - az élelmiszerek, a növénytermesztési és állattenyésztési nyersanyagok előállítása - mellett előtérbe kerültek az egyéb funkciók, amelyek közül érdemes külön kiemelni a közösség érdekeit szolgáló, "közjavakat" előállító környezet-, termé-

szet- és tájvédelmi, valamint fogyasztási és szolgáltatási funkciók széles körét. Rá kellett ébredni ugyanis arra, hogy **a vidéki térség nem csupán a mezőgazdasági termelés színtere, hanem egyben biológiai és társadalmi élettér is**, ha tehát a területfelhasználást és egyéb beavatkozásainkat csupán a termelés hatékonyságának növelése vezérli, akkor az élettérfunkciók komoly veszélybe kerülhetnek. Ilyen körülmények között a környezet degradálódása nem csupán a termelés visszaeséséhez vezet, hanem az emberi létfeltételeket is komolyan veszélyezteti.

Fel kell ismerni ugyanakkor azt is, hogy a lokális, passzív és utólagos szankcionálásra épülő természet- és környezetvédelem rendszere csődöt mondott. Sokkal jobb eredményt ígér, ha helyette az aktív, diffúz védelem alapelveinek megfelelően a termelési és fogyasztási célú **környezethasználat rendszerét alakítjuk át** úgy, hogy a vidéki térségek a termelési funkció mellett növekvő jelentőségű népességmegtartó, társadalmi, kulturális és környezetstabilizáló feladataikat is el tudják látni.

A vidéki térségek jellemző vonásainak, értékeinek és feladatainak ismeretében azt is be kell látni, hogy ezek pótolhatatlanok az egész társadalom számára, **a városi és vidéki területek ezer szállal kapcsolódnak egymáshoz**, a Vidéki Térségek Európai Kartájának (1996) megfogalmazása szerint „*közös sorson osztoznak*”. A vidéki térség fejlesztése során tehát **a mezőgazdálkodás fogalmát tágabban kell értelmeznünk**, egyre inkább **megtöltve környezetgazdálkodási tartalommal**, vagyis

- a természet- és környezetvédelmi (stabilizálási),
- a termelési és
- a fogyasztási-szolgáltatási, társadalmi-, közösségi-, kulturális

funkciókat, azok területigényét és szempontjait egyaránt figyelembe kell venni. Hosszú távon csak az a gazdálkodás lehet fenntartható (értékkörző), amely e hármas szempontrendszerre épül.

Nem elég tehát az eddigi agrárstratégia, rendszer technológiáit tökéletesíteni, hanem új stratégiára és ehhez illeszkedő, ennek gyakorlati megvalósítási kereteket adó megoldásokra, rendszerekre van szükség. Ez az új stratégia az úgynevezett „multifunkcionális” mezőgazdálkodás, a fenntartható környezet- és tájgazdálkodás. Feladatait két nagy körbe sorolhatjuk:

- az alapvetően a piac által szabályozott termelési funkciók, melyek a minőségi élelmiszerek előállításán túl a nem élelmiszer célú termékek (megújítható nyersanyagok, energiaforrások stb.) előállítását is egyre inkább magukba foglalják, valamint
- a körzettel, a tájjal, a földdel kapcsolatos **természeti, társadalmi és kultúrfunkciók**.

Ez utóbbiak olyan „**nem importálható közjavakat**” (élelmezésbiztonság, a kultúrtáj ápolása, az élettérfunkciók fenntartható megőrzése, az ökológiai és műszaki infrastruktúra fenntartása, ökológiai stabilitás, népességmegtartás, munkaerő kiegyenlítés, a turizmus alapjának biztosítása, paraszti értékek ápolása stb.) **testesítenek meg**, amelyek létrejötte a piac hagyományos eszközeivel, az árakon keresztül nem szabályozható, melyek ugyanakkor a vidék társadalmának és környezeti, természeti egyensúlyának fenntartásában növekvő szerepet töltenek be.

Ennek felismerésére utal **az EU agrártámogatási rendszerének gyökeres átalakulása**. Az 1992-es CAP² -reform keretében megszületett EEC 2078/92 számú rendelet valamennyi tagállamban előírta olyan támogatási rendszerek kidolgozását és bevezetését, amelyek elősegítik **a környezet-, természet- és tájvédelmi célok integrálását a mezőgazdasági tevékenységbe**, és ehhez jelentős (80 %-os mértékű) kiegészítő közösségi forrásokat rendelt. Azóta elkezdődött a mezőgazdaság termelési típusú támogatásainak fokozatos leépítését célzó programok kidolgozása, és annak vizsgálata, hogy milyen mechanizmusokon keresztül lehet e felszabaduló forrásokat **a mezőgazdaság ökoszociális** (környezeti, ökológiai, foglalkoztatási, szociális, kulturális, stb.) **funkcióinak támogatására átcsoportosítani**, és e csatornán a gazdákhöz visszajuttatni.

² CAP: Common Agricultural Policy (Közös AgrárPolitika)

Le kell tehát szögezni, hogy **ezen új koncepciókhoz való illeszkedést nem csupán az európai és világfolyamatok indokolják és teszik lehetővé, hanem belső fejlődésünk, a mezőgazdaság, a természetvédelem és a vidékfejlesztés összehangolása iránti növekvő igény is sürgeti.**

Ahhoz, hogy e változtatás valamint az ehhez rendelkezésre álló vidékfejlesztési eszközök és források jelentőségét megértsük, meg kell ismernünk az európai agrár- és vidékstratégia és az erre épülő támogatási rendszer fejlődési, átalakulási folyamatát.

3. AZ EURÓPAI AGRÁRPOLITIKA ÉS -TÁMOGATÁSI RENDSZER ZSÁKUTCÁJA

Az európai agrárpolitika eszközei folyamatosan bővülve, egymásra épülve alakultak ki, és vezettek el annak 1992-ben indult reformfolyamatához.

- Az első eszköz kialakulása ahhoz az időszakhoz kötődik, amikor Európát a háborút követően az élelmiszerhiány és erős keresleti élelmiszerpiac jellemezte. Ebben a helyzetben a leggyorsabban eredményt ígérő eszköznek a megtermelt mennyiséghez kötött, minden tonna termés után közpénzekből adott támogatás tűnt. Ezt az ún. **közvetlen (direkt) kifizetést** – a piacok gyors telítődése hatására – később csak bizonyos kultúrákra (GOFR³ növényekre), adott termésszintig (referenciahozamig), majd csak bizonyos referenciaterületre és összmenyiségig (kvótáig) fizette a Közösség.
- Ez az eszköz olyan hatékonyan növelte a kibocsátott termékek mennyiségét, hogy rövid idő alatt feleslegek halmozódtak fel az élelmiszerek piacán. Ezek levezetésére „találta ki” az európai agrárpolitika az ún. **intervenciós felvásárlás** eszközét, amellyel lehetőséget teremtett arra, hogy a gazdák feleslegeiket előre garantált áron értékesíthessék a Közösségnek.
- Ez a közösségi forrásokból, közpénzekből biztosított felvásárlás azonban az alapproblémát, a piaci termékfelesleg jelenlétét nem oldja meg. Ezzel csak a közraktárak telnek meg a Közösség tulajdonába került áruval. Ki kellett tehát találni egy harmadik eszközt. Ez lett az – ugyancsak közpénzekből nyújtott – **exporttámogatás**, amely révén a kereskedő a külső piacokon akár az előállítás önköltsége alatti dömpingáron képes kínálni a kivitt terméket.

A „köz” gazdasága szempontjából abszurd kör ezzel bezárul. Adóból származó közpénzekből termékfelesleget állítatunk elő a gazdákkal, majd azt fölvásároljuk tőlük, és végül ugyancsak közpénzekből a kereskedőknek nyújtott exporttámogatásokkal igyekszünk megszabadítani saját belső piacainkat ezektől a feleslegektől.

Ez a rendszer mindezen gazdasági, piaci és pénzügyi abszurditáson, a közpénzek felhasználásának irracionalitásán túl a támogatások odaítélésénél kizárólag a megtermelt mennyiséget veszi figyelembe. Teljesen érzéketlen arra, hogy hogyan, milyen módon állították elő a terményeket, és e tevékenység során mennyi ember számára biztosítottak a munkavégzés, a jövedelemszerzés és végző soron a megmaradás feltételei. Mindez **a vidéki természeti és társadalmi környezet súlyos eróziójához is vezet.** Ezek orvoslása további közösségi forrásokat, erőfeszítéseket igényel, terheit az egész társadalomnak kell viselnie.

E támogatási rendszerrel **Európa** fokozatosan olyan **zsákutcába került**, amelyben továbbhaladni egyszerűen nem érdemes, de nem is lehet. Ma közös költségvetésének közel felét, több mint 40 milliárd eurót költ el évente a közpénzekből úgy, hogy annak gazdasági, piaci, valamint környezeti és a vidék társadalmára gyakorolt közösségi hatásai katasztrofálisak.

4. AZ EURÓPAI AGRÁRPOLITIKA REFORMTÖREKVÉSEI

E felismerések jegyében fogalmazódik meg az európai közvélemény, majd az agrár- és vidékpolitika mértékadó szereplői részéről, hogy a mezőgazdaság csak akkor tarthat igényt közösségi forrásokra, ha a termelési feladatok mellett környezeti és társadalmi, foglalkoztatási feladatokat is magára vállal. Ez utóbbiak olyan – a termeléssel egyenrangú, az egész társadalom és a helyi közösségek számára egyaránt fontos

³ **GOFR:** gabona, olaj, fehérje és rost növények

– ökoszociális szolgáltatások, „nem importálható közjavak”, amelyek helyben keletkeznek, és amelyekért – de csakis ezekért – a mezőgazdaságot, a gazdálkodót közpénzekből nyújtott fizetség illeti meg.

Ez vezet el a **többfunkciós európai agrármodell** megfogalmazásához, és a közös agrár- és vidékpolitika 1992-es reformjához. Ez egyebek mellett azt eredményezi, hogy **csökkennek a termeléshez** (kvótákhoz, mennyiségekhez) **kötődő támogatások**, és az így felszabaduló források **fokozatosan átke-
rülnek az agrár-környezeti és vidékfejlesztési kifizetésekre.**

E folyamat jegyében és a 2000-2006-os időszakra vonatkozó Közösségi Költségvetés, az AGENDA 2000 részeként született meg a **1257/1999. számú EU tanácsi rendelet**, amely a **vidékfejlesztési támogatás formáiról és módszereiről** intézkedik. A rendelet az agrár-környezeti és vidékfejlesztési – a közös agrár- és vidékpolitika 2. (ökoszociális) pilléréhez kapcsolódó – intézkedéseket egységes rendszerbe foglalta. Ennek **támogatott intézkedései** a következők:

1. agrár-környezetvédelmi és tájgazdálkodási agrárrendszerek földalapú támogatása,
2. kedvezőtlen adottságú területek (LFA⁴) normatív földalapú támogatása,
3. mezőgazdasági beruházások támogatása,
4. mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének támogatása,
5. erdőtelepítési támogatások,
6. a vidéki térségek alkalmazkodásának és fejlődésének elősegítése,
7. idős gazdálkodók korai nyugdíjazásának támogatása,
8. fiatal gazdálkodók támogatása,
9. gazdálkodók oktatása, képzése.

A felsorolt intézkedések „*menülistájáról*” a tagországok maguk választhatnak, közülük azonban **az agrár-környezetvédelmi és tájgazdálkodási támogatások alkalmazása kötelező elem.** A kiválasztott intézkedéseket programokba kell csoportosítani, országos keretprogramot (Nemzeti Vidékfejlesztési Tervet) kell alkotni.

A reform gyorsításáról hozott 2003. június 26-ai luxemburgi döntés is része tehát annak az erősödő folyamatnak, amely **a gazdálkodóknak kifizetett támogatást** nem a megtermelt termék-mennyiségtől, hanem inkább **a gazdálkodás rendszerétől, annak minőségi, biztonsági, környezeti valamint társadalmi teljesítményétől teszi függővé.** Ennek érvényesítését szolgálja – a jó mezőgazdasági gyakorlat, mint támogatási alapkritérium megkövetelésén, a Közös Agrárpolitika általános „*zöldülésén*” túl – a „*moduláció*” és a „*degresszió*” is.

A „*moduláció*” a mennyiséghez kötött, **1. pilléres támogatások** gyorsuló ütemű **átcsoportosítását** jelenti a **2., vidékfejlesztési pillér támogatásaira.** Ez utóbbiak aránya az EU agrárköltés-
vetésében ma még csak 10,5 %, e gyorsítás révén azonban jelentős mértékben növekszik. A Bizottság által **2004. július 14-én elfogadott** és a tagországoknak elfogadásra javasolt vidékfejlesztési **EU tanácsi rendelettervezet** egységes, **önálló vidékfejlesztési agráralap**, az un. **EAFRD⁵ létrehozását** tervezi a következő – **2007-2013-as – tervciklusban**, és ehhez **rendeli az agrárköltés-
vetés forrásainak több mint 25 %-át.** Vagyis miközben a teljes agrárköltés-
vetést befagyasztja, **a reál-
értéken csökkenő költségvetésen belől a vidékfejlesztésre szánt forrásokat több mint kétszere-
sére növeli!** Nem véletlen tehát, hogy a csatlakozásra váró „*tizek*”-kel kötött koppenhágai megállapodásban a második pilléren számukra rendelkezésre álló pénzügyi keretek aránya már 2004-2006 között 52 %! (Igaz, hogy Magyarország esetében e források aránya csak 36 %! Sürgős és rendkívül **fontos teendő** tehát, **hogy a 2007-2013-as Európai Unió költségvetési tervciklusban lényegesen nagyobb források megszerzésére törekedjünk e 2., vidékfejlesztési pillér mentén.**)

Ez a 2004. július 14-ei – a 2007-2013-as tervciklusra vonatkozó – vidékfejlesztési EU tanácsi rendelettervezet a források gyors ütemű emelése és egységes alapba rendezése mellett egyúttal **bővíti a vidékfejlesztés eszköztárát**, szélesíti hatásspektrumát, harmonizálja intézkedéseit. A **négy „tengely” mentén** tervezett intézkedéseket az **1. táblázatban** foglaltak mutatják.

1. táblázat: EU tanácsi rendelettervezet a vidékfejlesztés támogatására az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) keretéből (Javaslat, Brüsszel, 2004. 7. 14.)

⁴ LFA: Less Favourable Areas

⁵ EAFRD: European Agricultural Fund for Rural Development (EMVA: Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap)

Javasolt EU vidékfejlesztési politika 2007-2013	
Cél meghatározás	EU stratégia nemzeti stratégia vidékfejlesztési programok
1. tengely: versenyképesség	<ul style="list-style-type: none"> • Humán erőforrások: <ul style="list-style-type: none"> - szakoktatás és tájékoztatás - fiatal gazdák támogatása - korai nyugdíjazás - szaktanácsadási szolgáltatás erősítése (beleértve a környezetvédelmi-, állatjóléti és higiéniai követelményeknek való megfelelés elősegítését is) - mezőgazdasági vállalatirányítási és erdőgazdálkodási szaktanácsadó szolgálat felállítása • Fizikai tőke: <ul style="list-style-type: none"> - mezőgazdasági/erdészeti beruházások támogatása - feldolgozás/értékesítés segítése - mezőgazdasági/erdészeti infrastruktúra fejlesztése - mezőgazdasági termelési potenciál javítása • A mezőgazdasági termelés és termékeinek minősége (2003 CAP reform): <ul style="list-style-type: none"> - a környezetvédelmi, állatjóléti és higiéniai követelményeknek való megfelelés átmeneti támogatása - élelmiszer minőség ösztönző program támogatása - élelmiszer minőség reklám elősegítése • Átmeneti intézkedések <ul style="list-style-type: none"> - félig önellátó gazdaságok támogatása - termelői csoportok felállításának segítése
intézkedések	
részaránya	minimum 15%
EU társfinanszírozási aránya	max. 50/75%
területi alkalmazás	minden vidéki terület

Az 1. (versenyképesség) tengely intézkedései kapcsán – a későbbiek megértése okán is – feltétlenül érdemes a figyelmet egy fontos szempontra felhívni. Ezek az intézkedések ugyanis önmagukban **jelzik a „versenyképesség” európai értelmezését**. Eszerint a versenyképesség nem szűkíthető le a vállalatok, gazdasági vállalkozások, a tőkés társaságok versenyhatékonyására. A versenyképességet, a hatékonyságot egy közösségi politikának a társadalom magasabb szerveződési szintjén kell(ene) értelmeznie. Egy társadalmat tehát nem lehet úgy és olyan szempontok szerint vezetni és támogatni, mint egy nagyvállalatot, egy tőkebefektető társaságot, a közpénzeket pedig végképp nem ez utóbbi szint, a tőkebefektetés hatékonyságának növelése mentén kell elkölteni. Ha ez történik, akkor ennek beláthatatlan – vagy nagyon is belátható, katasztrofális – következményei lehetnek a közösség, a társadalom együttes hatékonyságára, versenyképességére, környezeti és társadalmi stabilitására. A társadalom versenyképessége több és más, mint a gazdaság szereplőinek egydimenziós versenyképessége. Az európai vidékfejlesztési elképzelések versenyképességi tengelyében javasolt intézkedéseinek többsége láthatóan a közösség versenyképességének, a társadalmi hatékonyság növelésének szolgálatába állhat, a „köz” gazdasága és a vidék társadalma megerősítését, belső kohéziójának növelését (a generációk közötti kapcsolatok javítását, a zökkenőmentesebb átmenetet, a családi gazdaságok folytonosságának fenntartását, a kisebbek helyzetbe hozását, közös erőfeszítéseik segítségét, a leszakadók felzárkóztatását) célozza.

Az 1. táblázat folytatása

2. tengely : mező- és erdőgazdasági földhasználat	intézkedések	<ul style="list-style-type: none"> • Mezőgazdasági területek fenntartható használatának ösztönzése: <ul style="list-style-type: none"> - hegyvidéki kedvezőtlen adottságú térségek - más szempontból hátrányos helyzetű területek - Natura 2000 mezőgazdasági területek - agrár-környezetgazdálkodás/állatjólét (kötelező) - nem-produktív beruházások • Erdőgazdasági területek fenntartható használatának ösztönzése <ul style="list-style-type: none"> - erdősítés (mezőgazdasági/nem-mezőgazdasági területek) - agroerdészet (Agroforestry) - Natura 2000 erdőterületek - erdészeti környezetgazdálkodás - erdészeti termelési potenciál javítása - nem-produktív beruházások
	kiindulási alap (mezőgazdaság)	kölcsönös megfelelés (cross compliance)
	részaránya	minimum 25%
	EU társfinanszírozási arány	max. 55/80%
	területi alkalmazás	minden vidéki terület
3. tengely: vidéki életminőség javítása, gazdasági diverzifikáció	intézkedések	<ul style="list-style-type: none"> • Életminőség javítása: <ul style="list-style-type: none"> - alapvető szolgáltatások fejlesztése a vidéki gazdaság és társadalom számára (megteremtése és fenntartása) - falumegújítás és fejlesztés, a kulturális örökség védelme, megőrzése - szakképzés támogatása - kapacitás építés a helyi fejlesztési stratégiákhoz • Gazdasági diverzifikáció: <ul style="list-style-type: none"> - nem-mezőgazdasági tevékenységek támogatása - mikrovállalkozások támogatása - turizmussal kapcsolatos tevékenységek elősegítése - természeti örökség megőrzése és kezelése
	végrehajtás	lehetőleg helyi vidékfejlesztési stratégiákon keresztül
	részaránya	minimum 15%
	EU társfinanszírozási arány	max. 50/75%
	területi alkalmazás	minden vidéki terület
4. tengely: LEADER	végrehajtás	LEADER módszer a 3. tematikus tengely céljainak megfelelően kiválasztott területeken
	részaránya	minimum 7%
	tartalék	a teljes EU vidékfejlesztési forrás (kivéve a modulációt) 3% -a
	EU társfinanszírozási arány	max. 55/80%
	területi alkalmazás	kiválasztott térségek a vidéki területeken

A „*degresszió*” révén a termésmennyiséghez kötött **direkt támogatások** fenti **csökkentése** az 5 000 euró/év támogatási összeg (átlagosan 20 ha-os birtokméret) fölött jelenik meg, vagyis **a nagyobb üzemeket érinti**. Az így elvont forrásokat a 2. (vidékfejlesztési) pillér mentén használhatja csak fel a tagállam gazdái üzemmérettől függő degresszív támogatására, előnyben részesítve tehát a kisebb üzemeket. Ezen intézkedés céljának és értelmének megértéséhez feltétlenül tudnunk kell, hogy az EU-ban az **átlagos birtoknagyság 19 ha!** Az 50 ha-t meghaladó birtokok aránya 8,6 % (de pl. Portugáliában csupán 2,4 %, Franciaországban viszont közel 30 %) (**2. táblázat**).

2. **táblázat:** A gazdaságok birtokméret-kategóriák szerinti megoszlása az EU három tagállamában, a Közösség egészében és Magyarországon (%)

Birtokméret-kategóriák (ha)	Franciaország (1997)	Németország (1997)	Portugália (1997)	EU-15 (1997)	Magyarország (2000)
-10	35,3	45,6	87,6	68,6	93,8
11-50	33,4	39,8	10,0	22,3	4,9
51-	29,7	14,6	2,4	8,6	1,3

Az európai agrármodell tehát a **kis és közepes méretű családi (egyéni) gazdaságok dominanciájára épülő és „területfedő”** (minden térségben jelenlévő) **mezőgazdasággal számol, úgy növelve** e kisebb mozaikokból építkező szerkezet **versenyképességét, hogy minden erővel támogatja összefogását**, beszerzési, feldolgozási és értékesítési szövetkezését, közös piacra jutását. Ennek **alapeszközeit a vidékfejlesztés tartalmazza**. Ez is azt valószínűsíti, hogy a kisebb méretkategóriába tartozó birtokok meghatározó aránya miatt **a vidékfejlesztési támogatások tartós és növekvő súlyú elemei lesznek a Közös Agrárpolitikának**.

5. AZ ÁTALAKULÓ EURÓPAI AGRÁR- ÉS VIDÉKTÁMOGATÁSI RENDSZER

Az EU-ban az **agrártámogatásoknak** ma tehát **két, eltérő jellegű csoportja** létezik: a régi típusú, mennyiségekhez (kvótákhoz) kötött, un. **1. pilléres támogatások**, illetve az új típusú, gazdálkodási rendszerekhez és területekhez kötött vidékfejlesztési (ökoszociális) vagy **2. pilléres kifizetések**.

Az első csoportba tartozó – **a termeléshez, a mennyiségekhez kötött, 1. pilléres – támogatások** három alapvető formája alakult ki.

1. Az első a **közvetlen kifizetések**, melyeket meghatározott termésszintig és adott területnagyságig finanszíroz az EU, túlnyomó többségében az un. GOFR (gabona-, olaj-, fehérje- és rost-) növények termesztése esetében. Ez a kvótákhoz kötött támogatás ma a gabonaféléknél pl. 63 euró/t. Magyarország esetében 4,73 t/ha termésszintig fizeti ezt az összeget az EU, így ez a támogatás hektáronként $63 \times 4,73 \approx 300$ euró (kb. 75 eFt/ha). 2004-ben ennek legfeljebb 55 %-át kaphatták meg a magyar gazdák, ami mintegy 40 eFt/ha kifizetést jelentett volna e növények termesztése esetén. Ebből 25 %-ot az EU keretek biztosítanak, 30 %-ot pedig nemzeti forrásból fizethetünk a gazdáknak. Ez a közvetlen kifizetési összeg 2010-re éri el a 100 %-ot, vagyis a 75 eFt/ha értéket (ha addig a 100 % nem csökken!).
2. A másik támogatási forma az **intervenciós állami felvásárlás**. Ezzel az állam illetve az EU garantál egy minimális felvásárlási árat, amelyen – ha ez alá csökkennének a piaci árak – felvásárolja a gazdáktól a termésfelesleget. Ez az árszint gabonaneműeknél, 2004-ben 25 eFt/t körül alakult. Ehhez bizonyos minőségi követelményeknek is meg kell felelni, és – a magyar belső szabályozás szerint – a felajánlott mennyiségnek a 80 t-t meg kellett haladnia. Közepes termésátlagot (búzánál pl. 4 t/ha-t) feltételezve ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy legalább 20 ha azonos fajtaival bevetett területtel kell rendelkezni, vagyis a 100 ha alatti szántóterülettel rendelkező gazdaságok ehhez egyedül gyakorlatilag nem tudnak hozzájutni, ami jelzi az eszköz kiválasztott célcsoportját (a nagy agráripari vállalkozásokat) is.

3. A harmadik támogatási forma az **exporttámogatások** köre. Ezek olyan termékekre – az exportálóknak – nyújtható támogatások, amelyekre az adott évben a piaci helyzettől függően eseti jelleggel hirdet meg szubvenciót az EU.

Az erősödő új elemek a **gazdálkodási rendszerekhez és területekhez kötött, ún. 2. pilléres vagy vidékfejlesztési támogatások** nemcsak a GOFR-növények, hanem különböző ágazatok és eltérő adottságú területek támogatására is felhasználhatók. Ilyen – az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) Garancia Részlegéből **80 %-os mértékben EU társfinanszírozott** – kifizetési jogcímekek pl.: az agrár-környezetgazdálkodási rendszerek és a kedvezőtlen adottságú térségek támogatása, speciális intézkedések félig önellátó gazdaságok („a kicsik”) számára, agrárterületek erdősítése, termelői csoportok létrehozása, állatvédelmi és növényegészségügyi EU előírások átvételének támogatása, stb.. További lehetőségeket kínálnak azok a források, amelyeket az EMOGA Orientáció Részlege 15-40 %-os mértékben társfinanszíroz, és amelyekből fedezhetők pl.: mezőgazdasági beruházások, feldolgozás, kereskedelem támogatása, fiatal gazdák támogatása, oktatás, a vidéki térségek alkalmazkodásának és fejlődésének elősegítése, stb.. Ezek közül a **gazdák számára a legjelentősebb jövedelemforrást az alábbi négy kifizetési forma jelenti.**

- Az **agrár-környezetgazdálkodási programokban meghirdetett gazdálkodási rendszerekhez** (ökológiai/bio/gazdálkodás, gyepre alapozott legeltetési állattartás, érzékeny természeti területek gazdálkodási rendszerei, vizes élőhelyek, tó, nádas, ártér külterjes mezőgazdasági hasznosítása, tájgazdálkodás, integrált növénytermesztés, stb.) **kötődő földalapú, normatív támogatások** távlatilag is a legnagyobb hektáronkénti kifizetéseket biztosítják azoknak a gazdáknak, akik vállalják az adott rendszerek gazdálkodási előírásainak betartását. Értékük felső határa ma az EU-ban célprogramtól függően 450-900 euró/ha/év, azaz mintegy 110-220 eFt/ha/év.
- Az ún. **kedvezőtlen adottságú térségek normatív, földalapú támogatása** a gyenge termőhelyi adottságú, a hegy és dombvidéki lejtős illetve a környezet- és/vagy természetvédelmi korlátozások alá eső területek valamint a demográfiai és/vagy foglalkoztatási szempontból hátrányos helyzetű térségek gazdálkodóinak jövedelemkiegészítését szolgálja. E kifizetések felső határa ma az EU-ban 200 euró/ha/év, azaz mintegy 50 eFt/ha/év.
- Az ún. **félig-önellátó gazdaságok egyszerűsített, normatív támogatásának** összege 2004-ben 1000 euró/gazdaság volt. Ez a 10 hektár alatti területű gazdaságok célzott támogatási formája lehet, hiszen birtoknagyságtól függetlenül és egyszerű eljárással juthatnak ennek révén mintegy 250 eFt/gazdaság/év kifizetéshez.
- Végül a **termelői csoportok létrehozásához nyújtott** vidékfejlesztési típusú **támogatás** a csoport termelési értékétől függően 50-100 ezer euró/csoport/év, és a megalakulását követő 5 évben folyósítható. Ez az eszköz egyúttal jelzi az európai agrárpolitika azon stratégiai elképzelését, hogy kis mozaikokból – családi gazdaságokból – építkezve, de azok piaci versenyképességét társulásukkal megteremtve kívánja az egyéni gazdálkodás és tulajdonosi szemlélet, valamint a méretökönómia előnyeit egyesíteni.

A felsorolt támogatási formák többsége a **Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT)** valamint az **Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP)** keretében 2004 őszen már Magyarországon is pályázható volt. Az agrár-környezetgazdálkodási rendszerek föld alapú támogatására rendelkezésre álló forráskeretek 2004-ben meghaladták a 19 milliárd Ft-ot, a tárca deklarálta, hogy az ehhez szükséges 3,8 milliárd Ft nemzeti forrást a költségvetésben biztosítja, és e forráskereteket 2006-ra 29 milliárd forint fölé emeli. Ez a keret a koppenhágai megállapodás következtében e 3 évben sajnos dinamikusabb növekedést vélhetőleg nem tesz lehetővé, ám biztató lehet Magyarország vidéki térségei és egész agráriuma számára. Ezek ugyanis várhatóan az EU-ban is növekvő, tartós és legelőnyösebbek támogatási formává válnak. Mindezen folyamatok és eszközök lehetőségeket kínálnak a vidékfejlesztéshez kapcsolódó agrár-környezetgazdálkodási rendszerek elterjesztésére, a minőségi agrár-szerkezetváltás és ezzel az élhető vidék megteremtésére.

6. A HAZAI ELŐZMÉNYEK

E 2. pilléres, vidékfejlesztési támogatási rendszer magyarországi bevezetését készítették elő olyan **előcsatlakozási programok**, mint a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program (NAKP) és a SAPARD⁶ program. Mindkét program **alapját a 1257/1999. számú EU tanácsi (vidékfejlesztési) rendelet adja**. Míg az NAKP az agrár-környezetvédelmi és tájgazdálkodási rendszerek kidolgozásának és kísérleti indításának, addig a SAPARD alapvetően a rendelet strukturális, beruházási, szerkezeti jellegű intézkedései bevezetésének kereteit teremtette meg.

6.1 Magyarország SAPARD terve

A SAPARD program keretében nyújtott közösségi agrár- és vidékfejlesztési támogatásokról szóló 2349/1999. (XII. 21.) sz. kormányhatározat az alábbi intézkedéseket hagyta jóvá:

4. mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása,
5. mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának, marketingjének fejlesztése,
6. szakképzés,
7. agrár-környezetvédelmet, tájfenntartást szolgáló termelési módszerek elterjesztése,
8. termelői csoportok felállítása, működtetése,
9. falufejlesztés–felújítás, a vidék tárgyi, szellemi örökségének védelme és megőrzése,
10. a tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése,
11. a vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása,
12. technikai segítségnyújtás.

A 2004 április 30-án lejárt programhoz – amely a kormányhatározatban felsorolt összes jogcímet nem hirdette meg – több mint 8 000 pályázatot nyújtottak be a megelőző másfél évben. A rendelkezésre álló forrás 52 milliárd Ft volt, az igényelt támogatási összeg meghaladta a 400 milliárd Ft-ot. A pályázatokat elsősorban beruházástámogatásra, infrastruktúrafejlesztésre, falufejlesztésre, kisebbrészt feldolgozási és marketing tevékenységre nyújtották be. A szerződéskötések – EU által jóváhagyott – határideje 2004. augusztus 31-e volt.

6.2 A Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program (NAKP)

Az NAKP-t a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Programról és a bevezetéséhez szükséges intézkedésekről szóló 2253/1999. sz. kormányhatározat rendelte indítani 2000 január 1-jén, ám végül csak 2002-ben indult. A költségvetés az agrártámogatások között 2002-ben 2,2, 2003-ban 4,5 milliárd Ft-ot különített el e támogatási, kifizetési rendszer indítására. A hat támogatott gazdálkodási rendszerre 2002-ben 5 321 db, 2003-ban pedig 7 529 db pályázat érkezett 272 ezer illetve 301 ezer ha területre. A pályázott támogatási összeg 4,5 milliárd Ft illetve 5,5 milliárd Ft volt. A rendelkezésre álló összeg csak az igények mintegy 60 %-os kielégítését tette lehetővé, így 2002-ben 2 691 pályázat összesen 153 ezer ha területtel, majd 2003-ban 5 114 pályázat összesen 235 ezer ha területtel került be a programba.

A programban résztvevő gazdáknak kifizetett összeg 2002-ben 2,1 milliárd Ft, majd 2003-ban 4,1 milliárd Ft volt, 13 700 Ft/ha majd 17 450 Ft/ha átlagos értékkel. A kifizetési összeg – programtól függően – 10-50 eFt/ha között változott. A területi arányok alapján a legnagyobb érdeklődés sorrendben

13. a gyephasznosítási célprogram (38 %),
14. az ökológiai gazdálkodási célprogram (25 %) és

⁶ **SAPARD:** Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Előcsatlakozási program a mezőgazdaság és a vidék fejlesztésére)

15. az ÉTT⁷ célprogram (17 %)

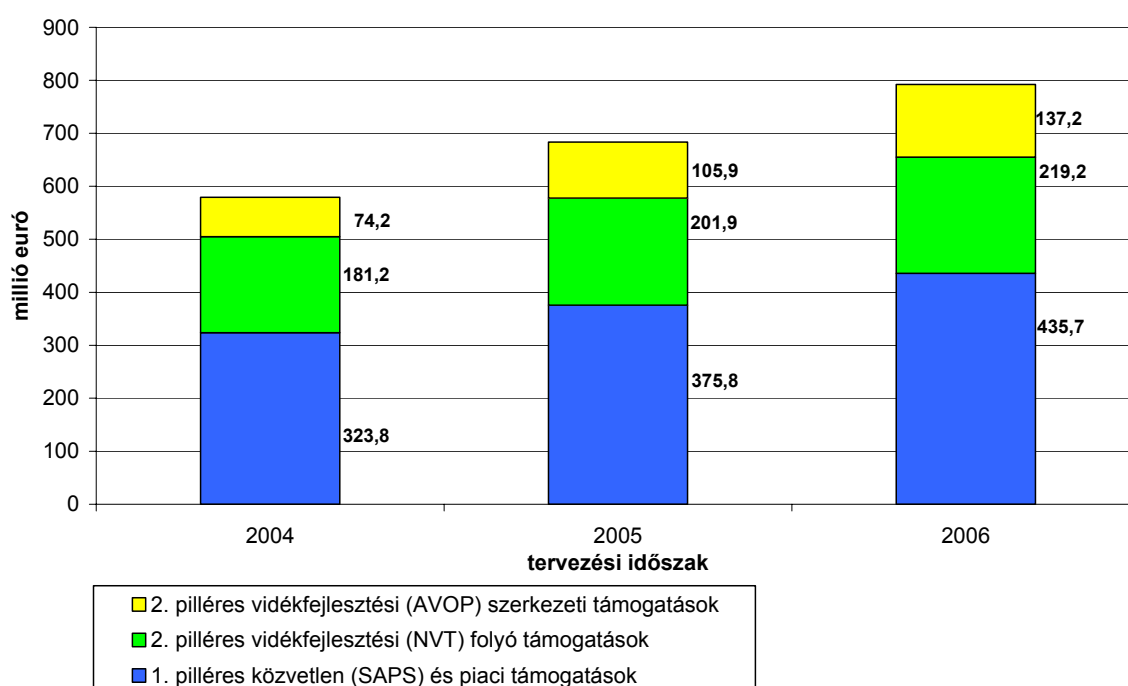
íránt mutatkozott, a vizes élőhelyek, az alapprogram illetve az integrált gazdálkodási célprogram részesedési aránya a teljes programterületből összesen 20 % (sorrendben 7,2, 6,6 illetve 6,2 %) volt.

7. A VIDÉKFEJLESZTÉS MAGYAR KERETTERVEI

Magyarország előcsatlakozási vidékfejlesztési programjai – az NAKP és a SAPARD – 2004 május 1-jével, az EU-csatlakozással végetértek. A tagországokra vonatkozó vidékfejlesztési kerettervek egységes rendszerbe foglalják, és továbbviszik, kibővítik az előcsatlakozási vidékfejlesztési terveket. Ezek – a Nemzeti Fejlesztési Tervhez (NFT-hez) illeszkedő – tervek: a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT) és az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP). Pénzügyi kereteiket, az európai források évenkénti megoszlását a 2004-2006-os időszakra az 1. ábra szemlélteti.

A vidékfejlesztési programok mentén 1 Ft nemzeti forrással 3 Ft (AVOP) illetve 4 Ft (NVT) európai forrást tudunk megmozdítani és megszerezni a magyar agrárium és vidék számára.

1. ábra: Magyarország számára előirányzott európai agrár- és vidékfejlesztési források évenkénti és jogcímek szerinti megoszlása (2004-2006) (millió euró) (nemzeti kiegészítés nélkül)



7.1. Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP)

Az NFT részét képező AVOP intézkedéseinek célja az NVT-ben megfogalmazott, támogatott gazdálkodási rendszerekhez kapcsolódó mezőgazdasági termelés és élelmiszerfeldolgozás feltételeinek megteremtése, versenyképességének javítása valamint a vidék felzárkóztatásának elősegítése. A program **négy prioritást** fogalmaz meg. **Támogatott intézkedései** az alábbiak:

16. **1. prioritás:** a versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban:

- a mezőgazdasági beruházások támogatása,
- fiatal gazdálkodók pályakezdési támogatása,
- erdőgazdálkodás korszerűsítése,
- szakmai továbbképzés és átképzés támogatása,
- a halászat modernizálása;

⁷ ÉTT: Érzékeny Természeti Területek

17. **2. prioritás:** az élelmiszer-feldolgozás modernizálása:
–mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése;
18. **3. prioritás:** vidéki térségek fejlesztése:
–a vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése,
–mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése,
–alapvető szolgáltatások a vidéki vállalkozók és lakosság számára,
–falufejlesztés és -felújítás,
–közösségi kezdeményezésű programok (LEADER+) támogatása;
19. **4. prioritás:** technikai segítségnyújtás:
–technikai segítségnyújtás.

7.2 A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT)

Az NVT egységes keretbe foglalja az EMOGA⁸ Garancia Részlegéből 80 %-os mértékben EU-társfinanszírozott vidékfejlesztési intézkedések hazai végrehajtását. Intézkedései első sorban a gazdálkodás folyó támogatását biztosítják, és részben a környezeti kihívásokra adnak válasz (agrár-környezetgazdálkodási rendszerek, kedvezőtlen adottságú térségek támogatása, EU-követelményeknek való megfelelés elősegítése, mezőgazdasági területek erdősítése), illetve segítenek az átalakulás okozta gazdasági és társadalmi nehézségek enyhítésében (termelői csoportok létrehozásának támogatása, félig önellátó gazdaságok támogatása, korai nyugdíjazás). **Támogatott intézkedései** az alábbiak:

- agrár-környezetgazdálkodás:
 - agrár-környezetgazdálkodási alaprogram,
 - integrált növénytermesztési célprogram,
 - ökológiai gazdálkodási célprogram,
 - Érzékeny Természeti Területek programja,
 - kiegészítő agrár-környezetgazdálkodási támogatások;
- kedvezőtlen adottságú és környezetvédelmi korlátozások alá eső területek támogatása;
- az EU környezetvédelmi, állatjóléti és higiéniai követelményeinek való megfelelés elősegítése;
- mezőgazdasági területek erdősítése;
- korai nyugdíjazás;
- szerkezetátalakítás alatt álló félig önellátó gazdaságok támogatása;
- termelői csoportok létrehozásának és működtetésének támogatása;
- technikai segítségnyújtás.

A **3. táblázat az NVT forrásainak** jogcímek szerinti tervezett megoszlását foglalja össze a 2004-2006-os időszakra. Az ezekre vonatkozó támogatási rendeletek és közlemények megjelentek. A korai nyugdíjazás (5) támogatási jogcím csak 2006-ban kerül meghirdetésre. Az egyes jogcímekhez kapcsolódó támogatások 2004-ben az alábbi határidőig voltak igényelhetők:

1. Agrár-környezetgazdálkodás	október 15. – november 26.
2. Kedvezőtlen adottságú területek	október 15. – november 26.
3. EU követelményeknek való megfelelés	november 1. – 2005. április 30.
4. Mezőgazdasági területek erdősítése	szeptember 15. – október 15.
6. Félig önellátó gazdaságok	október 11. – november 7.
7. Termelői csoportok	november 1. – november 30.

A források közel 80 %-a az első négy intézkedési terület finanszírozását szolgálja. Ezek közül is kiemelkedik az **1. intézkedési terület, az agrár-környezetgazdálkodási rendszerek föld alapú támogatásának** forráskerete, amely az NAKP kibővített folytatását biztosítja.

⁸ EMOGA: Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap

8. AGRÁR-KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS: AZ NVT ALAPVETŐ INTÉZKEDÉSI TERÜLETE

Az NVT agrár-környezetgazdálkodási intézkedési területe célprogramok formájában olyan **támogatható gazdálkodási rendszereket fogalmaz meg, amelyekhez a gazdák területükkel, gazdaságukkal önkéntes módon csatlakozhatnak**, ha

20. legalább 0,3-1 ha saját tulajdonú mezőgazdasági területük, vagy erre vonatkozó – legalább 5 éves – tartós földbérleti szerződésük van;
21. betartják a „*Helyes Gazdálkodási Gyakorlat*” előírásait, és vezetik a kötelező nyilvántartásokat (gazdálkodási naplót);
22. elfogadják az adott gazdálkodási rendszer technológiai és egyéb előírásait, követelményeit;
23. azokat saját gazdálkodásukba beépítik, és annak betartását a szerződés időtartamára vállalják, a teljesítés ellenőrzését pedig elfogadják;
24. a vállalt gazdálkodási rendszerhez kapcsolódó képzési programban a szerződés időtartama alatt évente 1 alkalommal részt vesznek.

Az EU és a Magyar Állam ennek fejében a szerződés időtartamára vállalja, hogy ezért a **gazdát minden hektár bevitt mezőgazdasági terület után a választott rendszertől függő normatív, hektáronkénti és az infláció mértékével valorizált (értékálló) évenkénti kifizetésben részesíti**. A programban való részvétel:

25. gazdaönrészt nem igényel;
26. a kifizetés 80 %-át az EU, 20 %-át a nemzeti költségvetés biztosítja;
27. nem kell az egész gazdaságot egyszerre bevinni, sőt a különböző gazdaságrészek – az ökológiai gazdálkodás kivételével – különböző gazdálkodási rendszerekhez is csatlakoztathatók;
28. nem komplikált pályázat benyújtásával, hanem gyakorlatilag speciális regisztrációs folyamattal indul, amelyben a gazda megadja
 - saját maga és gazdasága alapadatait;
 - azon területei adatait, amelyeket be kíván vinni az adott gazdálkodási rendszerbe;
 - az e területek tulajdoni vagy bérleti viszonyait igazoló dokumentumokat;
 - kinyilvánítja, hogy az adott rendszer szabályait, előírásait magára nézve kötelező érvénnyel elfogadja, és vállalja, hogy a képzési programban részt vesz;
29. a képzési programban való részvétel költségeit a program fedezi, tehát a gazdának külön költséget az nem jelent.

Az NVT támogatott agrár-környezetgazdálkodási rendszereinek meghirdetése és a **kérelmezés a tervek szerint mindig tavasszal, a támogatási határozatok kiadása mindig ősszel, és a kifizetések a vegetáció indulása előtt** történnek. A támogatási év szeptember 1-jétől augusztus 31-éig terjed. A programban résztvevő gazdák a támogatás időtartamáig minden év elején, egyszerű kifizetési kérelem alapján egy összegben megkapják az adott évre vonatkozó hektáronkénti kifizetést.

A pályázható rendszereket a 2. ábra foglalja össze. **Minden művelési ágban és az állattenyésztésben is többféle rendszer pályázható.** Az ábrán felfelé egyre szigorúbb – és ezzel arányosan nagyobb hektáronkénti kifizetésű – rendszerek találhatók. Aki ezek közül valamelyik rendszerhez csatlakozik, a bevitt területein kiegészítő agrár-környezetgazdálkodási intézkedéseket is vállalhat, amelyekért külön kifizetés illeti meg.

A fő programcsoportok tervezett hektáronkénti kifizetéseit a 4. táblázat szemlélteti.

Az agrár-környezetgazdálkodási rendszerekhez kötődő kifizetések az 1. pilléres közvetlen (SAPS⁹) és nemzeti kiegészítő (top-up) támogatással valamint a kedvezőtlen adottságú térség (LFA) támogatással is kombinálhatók, azaz összeadódnak. Ha például valaki gabonát termel ökológiai gazdálkodásban, vállal kiegészítő erózióvédelmi intézkedéseket és a területe gyenge termőhelyi adottságú, akkor az alábbi kifizetésekben részesülhet:

- | | |
|---|------------|
| 30. közvetlen (SAPS) alaptámogatás: | 18 eFt/ha, |
| 31. nemzeti kiegészítő (top-up) közvetlen támogatás | 20 eFt/ha, |
| 32. NVT: ökológiai gazdálkodás: | 45 eFt/ha, |

⁹ SAPS: Standard Area Payment System (Standard Területalapú Kifizetési Rendszer)

33. NVT: kiegészítő erózióvédelem:	10 eFt/ha,
34. NVT: kedvezőtlen termőhelyi adottság:	20 eFt/ha,
35. Összesen:	113 eFt/ha.

A példában szereplő gazda tehát az induló évben 113 eFt/ha kifizetésben részesülhet. Ennek NVT-ből származó (75 eFt/ha), inflációval növelt értékét minden év első 2 hónapjában kézhez kapja, ha a vállalt intézkedéseket a szerződés és annak mellékletét képező elfogadott üzemterv szerint betartja, és azt az ellenőrzések is igazolják.

További részletes információk a <http://www.mvh.gov.hu> valamint a <http://www.nakp.hu> internetcímről nyerhetők, ahol az NVT végleges, teljes dokumentációja is megtalálható.

Lássuk ezek után, hogy a leírt fejlődési folyamatból és az új típusú vidékfejlesztési programok első magyarországi tapasztalataiból kiindulva milyen fejlesztési stratégia fogalmazható meg a több-funkciós, minőségi, környezet- és társadalombarát mezőgazdaság megvalósítására.

9. A JÖVŐKÉP ALAPVONÁSAI, CÉLKITŰZÉSEK

Ahhoz, hogy a környezet- és természetvédelem, az agrártermelés és a vidék igényeit egyesítő több-funkciós mezőgazdasági modell, a környezet- és tájgazdálkodás megvalósításához szükséges teendőket valamint a végrehajtáshoz szükséges forrásokat és a lehetséges partnereket számba tudjuk venni, mindenek előtt az egymással ismét összekapcsolódó környezet- és természetvédelemmel, valamint az agráriummal és a vidékkel kapcsolatos **jövőképünket** kell megfogalmazni. Ennek **alapvonásai és fő értékei** az alábbiak.

1. A magyar agrárium és vidék számára csak olyan mezőgazdálkodás hozhat sikert, amely úgy állít elő értékes, szermaradványmentes, egészséges és biztonságos élelmiszereket, hogy közben megőrzi a talajokat, az ivóvízbázisainkat, felszíni vizeinket, az élővilágot, a tájat és benne az embert, közösségeit és kultúráját. Olyan mezőgazdaságra van szükség, amely egyúttal közvetlenül vagy a ráépülő tevékenységek révén munkát, megélhetést biztosít a vidéki népesség lehető legnagyobb hányada számára. Az európai agrármodellnek megfelelő környezet- és tájgazdálkodás rendszereinek széles körű elterjesztésével egyúttal olyan kedvező országhép alakítható ki Magyarországról a fizetőképes élelmiszerpiacokon, melynek mottója a „*Tiszta, élő környezetből egészséges, biztonságos és különleges minőségű élelmiszert!*” lehet.
2. E feladatok együttes teljesítésére csak a kis- (10-30 ha) és középbirtokok (30-300 ha) meghatározó arányára épülő családi gazdasági modell lehet alkalmas. Ez biztosítja ugyanis egyidejűleg a tulajdonosi szemléletből fakadó „jó gazda gondosságát”, az egymást követő generációk közti felelős viszonyt, és azokat a foglalkoztatási, minőségi termelési és környezeti teljesítményeket, amelyek az egész társadalom számára és a vidék hosszú távú megmaradása szempontjából egyaránt létfontosságúak.
3. Ahhoz azonban, hogy e kisebb mozaikokból építkező gazdaságszerkezet a kizárólag tökemegtérülési, hatékonysági szempontokat mérlegelő, a környezeti és társadalmi hatások iránt érzéketlen nagy latifundiumokkal, tőkés megabirtokokkal és multinacionális tőkebefektető társaságokkal a piaci versenyben ne induljon eleve esélytelenül, ezen önálló gazdasági egységeknek társulásokat, termelői, feldolgozó és/vagy értékesítési csoportosulásokat, szövetkezéseket (nem kolhozokat, de nem is nagy integrátorokra fűződő, azoknak egyoldalúan kiszolgáltatott fürtöket!) kell létrehozniuk.
4. Minderre csak szuverén, erős, a jövőben bízó, létében nem fenyegetett, tényleges döntési helyzetben lévő és döntéseiért maga is felelősséget vállaló gazdatársadalom képes. Ehhez a város és vidék közti szolidaritáson, az egymásrautaltság felismerésén nyugvó új fajta társadalmi szerződésre van szükség. Erre épülhet a megvalósítást szolgáló – az ökoszociális piacgazdasági modellnek megfelelő – állami támogatás- és elvonáspolitikai, makrogazdasági környezet és eszközrendszer. Ez azon a felismerésen alapulhat, hogy közpénzeket csak a köz számára hasznos teljesítményekért szabad kifizetni. Miután tehát a társadalomnak nemcsak a gazdálkodók termékeire, hanem azokra a szolgáltatásaikra is szüksége van, amelyekkel előmozdítható a vidék társadalmának fenntartása valamint a környezet védelme, a helyi természeti és táji értékek

megóvása, ezért mély megbecsülés és ezen elismert teljesítményeiért, társadalmi szolgáltatásaiért rendszeres kifizetés illeti meg a gazdatársadalmat.

10. A LEGSÜRGETŐBB FELADATOK

E jövőképből kiindulva a következő legfontosabb feladatok várnak a politika, a gazdaság és a társadalom különböző szereplőire, csoportjaira, mindenek előtt azonban a döntési helyzetben lévő törvényhozó és végrehajtó hatalmi ágakra. Jogosan várja el, követeli meg a társadalom **a mindenkori kormányzattól** az alábbiakat.

1. A magyar társadalom érdekei valamint az EU agrár- és vidékpolitikai irányelvei mentén tekintse elsődendő feladatának az egészséges és biztonságos élelmiszerek környezetbarát termelését, a helyi gazdaság diverzitásának és a tájak sokszínűségének megőrzését, a vidéki lakosság és munkahelyek megtartását, és az ezeket biztosító fenntartható, **többfunkciós mezőgazdaság**, a környezet- és tájgazdálkodás **támogatását**.
2. Ennek jegyében a közpénzekből nyújtott **támogatások** súlypontja a környezet- és tájgazdálkodási rendszerekhez, termőhelyi adottságokhoz és a kis- és középbirtok-kategóriákhoz kötődő, 5 éves állami szerződésen alapuló, föld alapú folyó kifizetésekre, a vidékfejlesztésre kell, hogy áthelyeződjön. Ezek nem a termelés volumenéhez és nem adott ágazatokhoz kötődnek, a támogatás tehát nem attól függ, hogy „mit” és „mennyit”, hanem hogy „hogyan” termel a gazda. Azt is maga dönti el, hogy a kiválasztott rendszeren belül mit termel, mely ágazatokban folytatja a tevékenységét. Azt kell csupán vállalnia, hogy betartja az adott gazdálkodási rendszer előírásait. Ennek fejében kapja közpénzekből a rendszeres állami kifizetést, melynek 80 %-át az EU finanszírozza, 20 %-ot kell nemzeti forrásból biztosítanunk, és gazdaönrészre nincs szükség e támogatások igénybevételéhez. Ilyen támogatott gazdálkodási rendszerek pl. az alábbiak lehetnek: ökológiai gazdálkodás, a tájgazdálkodás különböző formái, valamint az integrált növénytermesztés a szántóterületeken és az ültetvényeken, legeltetési állattartás a gyepterületeken, őshonos állatfajták tartása, ökológiai állattartás, vagy pl. a hagyományos tó- és nádgazdálkodás a vizes területeken.
3. Az **elvonások** rendszere, az **adópolitika** a közterheket az élők munkáját fokozatosan a környezethasználatra, valamint az anyag- és energiafelhasználásra kell, hogy áthelyezze. Ezzel növelhető azoknak a minőségi gazdálkodási formáknak a versenyképessége, amelyek kevesebb külső anyagot, energiát használnak fel, környezeti szempontból kedvezőbbek a hatásai, és amelyek fajlagosan több embernek biztosítanak munkát, megélhetést a vidéki térségekben. Léértékelődnek ugyanakkor azok a rendszerek, amelyek a társadalmi hasznosság figyelmen kívül hagyásával, kizárólag egyszempontú tökélekedeket szolgálnak.
4. Haladéktalanul ki kell dolgozni azokat a nemzeti intézkedéseket, amelyek lehetővé teszik a **termőföldnek**, a nemzeti vagyon 25 %-ának megszerzését és megőrzését a magyar gazdatársadalom számára.
 - Ennek érdekében a földtörvényt – nyugat-európai mintára – úgy kell módosítani, hogy a helyben lakó magyar gazdák ne kerüljenek hátrányba a távoli magyar vagy külföldi tőkebefektetőkkel szemben.
 - A termőföld forgalmára, bérletére és öröklésére vonatkozó szabályozást úgy kell átalakítani, hogy az szolgálja a gazdálkodás és a belőle élők biztonságát.
 - Az EU joggyakorlatával való ütközés nélkül a helyben lakó gazda érdekét *üzemszabályozással* lehet védeni. Ennek lényege az, hogy a mezőgazdasági üzem bizonyos jellemzőit rendeletben kell szabályozni. Csak annak a személynek (vagy társaságnak) lehet joga földet bérelni, vásárolni és gazdálkodni, aki/amely néhány feltételnek megfelel. Például
 - helyben lakik vagy megtelepszik;
 - fő jövedelme az ottani gazdálkodás;
 - van megfelelő (esetleg magyar képzési rendszerben megszerzett!) szakképesítése;
 - vállalja, hogy bizonyos termelési hagyományokhoz alkalmazkodik; stb.

A gazdaság mérete nem léphet túl egy jól meghatározott maximumot, az üzembentartó (tulajdonos, bérlő egyén vagy társaság) pedig csak egyetlen mezőgazdasági üzemet üzemeltethet. Egy ilyen szabályozás mellett a tőke szabadon mozoghat, hiszen egy személy akárhány társaságba befektethet. A lényeg az, hogy a hazai középbirtokosoknak csak hasonló nagyságú birtokokkal kelljen versenyezniük. Nem az a cél, hogy a külföldi tőke ne jöhessen be, hiszen az hasznos is lehet, hanem csak az, hogy a nagytőke ne taroljon. A külföldi nagytőkét természetesen csak a belföldivel együtt lehet kordában tartani.

- Annak érdekében, hogy a liberalizálódó földpiacon a gazdák reális versenytársai lehessenek a tőkeerős spekulációs földvásárlóknak, hosszú (30-50 éves) futamidejű kedvező állami kamattámogatásos hitelprogramot kell elindítani, és létre kell hozni az ennek lebonyolítását szolgáló intézményrendszert (gazdabank-hálózatot).
- Fel kell gyorsítani a szövetkezeti részaránytulajdon kiadását, melynek befagyasztása, a természetbeni visszaadás megtagadása vagy késleltetése nem csak alkotmányellenes, hanem meggátolja a tulajdonost a fejlesztésekben és az EU forrásokhoz való hozzájutásban.
- A kvótákkal való kereskedést, vagyis a földtől elváló termelési jogokat minél szűkebb keretek közé kell szorítani.

5. A **birtokpolitika** irányváltása keretében környezetet, a természeti rendszereket és a vidék társadalmát romboló, termelés- és jövedelemkoncentrááló tőkés nagybirtokok helyett a vidéken több munkalehetőséget teremtő, a vidéki népesség megtartását szolgáló valamint agrár-környezeti és vidékfejlesztési szolgáltatásokat nyújtó gazdálkodási rendszereket felvállaló

- kis- és közép méretű családi gazdaságokat valamint azok társulásait kell támogatni és védeni;
- jelentősen gyarapítani kell a közepméretű gazdaságok számát és területét;
- segíteni kell a szétaprózott birtoktestek egyesítését a tagosítást;
- a Nemzeti Földalap (NFA) decentralizálásával a földrendezést a helyi közösségek kezébe kell adni.

Így válhat a birtokszerkezet alkalmassá értékesebb - munkaigényesebb - mezőgazdasági kultúrák művelésére. Ezek növelhetik a falusi foglalkoztatást, fékezhetik az elvándorlást. Ez a birtokszerkezet alkalmas lehet arra, hogy a globális piachoz alkalmazkodjék, és egyúttal sok EU-támogatást szívjon fel.

6. Hogy a termelés és a piac találkozzék, az élelmiszergazdaság érdekeltségi láncát helyre kell állítani. Ehhez a gazdák társulásával, a **szövetkezés** támogatásával olyan „termékpályás” szövetkezeti hálózatot kell kiépíteni, amely – korábbi hazai („Hangya” szövetkezet) illetve nyugati példa alapján – ellátja a közös beszerzés, terméktárolás, -feldolgozás, -értékesítés, -fejlesztés, piackutatás feladatát. Az EU támogatja az egymással társuló termelői közösségek intézményi fejlesztését. A termelő és értékesítő szövetkezeteket („tész”-eket) és más hasonló csoportokat az eddiginél jóval erőteljesebben kell támogatni, hogy a termelői érdeket szervezettebben védhessék, és hogy a kisebb mozaikokból építkező gazdaságszerkezet a piaci versenyben is helyt tudjon állni.

7. A **gazdaközösségek** és a helyi társadalom kapcsolatainak helyreállítása, **megerősítése**, valamint a **piac védelme** és fejlesztése érdekében sürgős teendő

- a helyi feldolgozás és kereskedelem külön szabályrendszerének kidolgozása, nemzeti hatáskörű rendeletbe foglalása és azok erőteljes támogatása;
- a belső piac védelme érdekében a minőség-ellenőrzés rendszerének gyorsütemű fejlesztése, intézményeinek bővítése, az ellenőrzések számának növelése és azoknak a külföldről érkező áruk fokozott vizsgálatára irányítása;
- a külső piac bővítése érdekében a minőségi magyar áruk marketingje erősítése, hatékonyságának növelése.

8. A mennyiséghez kötött direkt és piaci **támogatásokat** fokozatosan át kell csoportosítani az agrár-környezetgazdálkodás rendszereinek elterjesztését valamint a védett és érzékeny termé-

szeti területek gazdálkodási rendszerének átalakítását pénzügyi forrásaival lehetővé tevő **vidékfejlesztésre**, a kedvező környezeti és társadalmi összhatású gazdálkodási rendszerek támogatására és a vidék társadalmának megerősítésére. Az ehhez szükséges közösségi (EU) források megszerzése és maximalizálása érdekében módosítani kell a koppenhágai tárgyalási stratégiát, és a következő EU tervciklusban a hangsúlyt az agrár-környezetgazdálkodási, környezet- és tájgazdálkodási rendszereket, természetbarát gazdálkodási formákat magába foglaló vidékfejlesztési támogatások megszerzésére kell helyezni.

9. A **vidékfejlesztés** szétzilált **intézményi rendszerét** és elkülönült nemzeti terveit és programjait az EU vidékfejlesztési rendeletének és gyakorlatának megfelelően **össze kell kapcsolni**, és ennek tartós megalapozására átfogó **vidékfejlesztési törvényt** kell alkotni. A vidékfejlesztési intézkedések lebonyolításához, az európai források maximális lehívásához gyorsított ütemben ki kell alakítani a szükséges intézményrendszert.
10. E nagyléptékű stratégiaváltáshoz elengedhetetlenül szükséges – a gazdákat mindenben kiszolgáló – szellemi és fizikai infrastruktúrát, tanácsadó, bemutató, képző, szolgáltató hálózatokat ki kell építeni. Akárcsak Nyugat-Európában, a polgárosult parasztságnak igen fontos segítőtje lehet az **ingyenes szaktanácsadási hálózat**. Ennek teljes körű szaktanácsadásra kell berendezkednie a termelési módszerektől a pályázatírásban való segédkezésig, és ezt nemzeti hatáskörben kell megoldanunk.
11. Az államnak támogatnia kell azokat a **társadalmi mozgalmakat**, amelyek a környezet- és természet védelmét szolgáló gazdálkodási rendszerek elterjesztése és az egészséges hazai élelmiszerek fogyasztása mellett szállnak síkra. Ösztönözni kell a régi és újabb hungarikumok előállítását. Külföldi piacokon is gondoskodni kell megfelelő hírverésükről.
12. E nagyléptékű stratégiaváltás csak úgy képzelhető el, ha a mindenkori környezet- és természetvédelmi valamint agrár- és vidékfejlesztési kormányzat ehhez a gazdatársadalomnak minden segítséget megad. Ennek érdekében a kormányzatnak azonnal hozzá kell fognia a **gazdák tájékoztatását, felkészítését, képzését** jelentő feladatához, haladéktalanul fel kell vennie a kapcsolatot azokkal a szakmai és tudományos, oktatási műhelyekkel, valamint a média azon részével, amely segítheti e feladata végrehajtásában, meg kell teremtenie ennek hazai költségvetési, pénzügyi fedezetét.

11.SZÖVETSÉGESEK A MEGVALÓSÍTÁSBAN

Ahhoz, hogy a vidék megerősítését szolgáló néppárti politika eredményes lehessen, segíteni kell a **gazdáknak** néhány dolog megértésében. Mindenek előtt tudniuk kell, hogy az EU-ban elsősorban nem a nagybirtoknak, hanem a kis- és középméretű családi gazdaságoknak valamint a környezetbarát, minőségi élelmiszertermelésnek van jövője, tehát ragaszkodjanak a földjük tulajdonához, hiszen a termőföld több, mint termelő eszköz, és vége van egy közösségnek, ha földjét elveszíti. A föld ára várhatóan jelentősen emelkedni fog, és a vidékfejlesztési, agrár-környezetgazdálkodási föld alapú támogatások is ehhez és nem a megtermelt mennyiségekhez (kvótákhoz) fognak egyre inkább kötődni. Legyenek nyitottak az önkéntes társulásokra, mert csak így tudnak megmaradni a piaci versenyben. Tájékozódjanak, tanuljanak, keressék a partnereket. Keressék, ismerjék meg azokat a minden agrárágazatra nyitott, támogatott gazdálkodási rendszereket, amelyekhez már eddig is lehetett pályázni a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Programban (NAKP-ban), továbbra is pályázhatók lesznek a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv agrár-környezetgazdálkodási intézkedései között, és fontolják meg e gazdálkodási rendszerekhez való csatlakozást.

A történelmi egyházaktól, a környezet és természetvédő valamint agrárszakmai **civil szervezetektől**, pártoktól és érdekképviseletektől, a nem kormányzati szféra szerveződéseitől azt kell kérnünk, hogy segítsék annak tudatosítását a magyar társadalomban: a mezőgazdaság a termelés mellett rendkívül fontos környezeti és foglalkoztatási, szociális szolgáltatásokat is nyújt az egész társadalom számára, és ezért méltó a közpénzekből nyújtott kifizetésekre. Segítsenek meggyőzni a magyar társadalmat arról, hogy fogyasszon magyar élelmiszereket, magyar mezőgazdasági termékeket és árukat. Segítsék a természetvédelem céljainak és az általa felkínált lehetőségeknek a megértését az agrárium szereplőinek körében. Működési helyükön segítsenek az agrár-környezetgazdálkodásra

és vidékfejlesztésre vonatkozó információkat eljuttatni a gazdatársadalomhoz. Keressék az agrár-környezetgazdálkodási szakmai és tudományos műhelyek, szakemberek, FVM hivatalok, falugazdászok, helyi önkormányzatok és más civilek partnerségét, és mozgósítsák a társadalmat e nagyléptékű stratégiaváltás sikeres végrehajtására.

A tudomány és felsőoktatás műhelyeiben tevékenykedő **szakértelmiségtől**, agrárszakmai, szakmapolitikai kutató és oktató műhelyektől joggal elvárható saját eddigi oktatási, kutatási, fejlesztési tevékenységük kritikai újraértékelése, az önvizsgálat. Dolgozzanak ki a többfunkciós mezőgazdaság, a környezet- és tájgazdálkodás szempontjainak megfelelő, saját tradícióinkból táplálkozó és tájaink eltérő adottságaihoz illeszkedő gazdálkodási rendszereket. Tájékoztassák és győzzék meg a szakmai, szakmapolitikai és politikai döntéshozó és végrehajtó elitet e stratégiaváltás szükségességéről, társadalmi hasznáról és elkerülhetetlenségéről. A gazdák felkészítésével segítsék e nagy léptékű stratégiaváltás, minőségi rendszerváltás sikeres végrehajtását.

Végezetül, de egyáltalán nem utolsó sorban mindezek közhírré tételét várjuk attól a **médiától**, amely felelősséget érez a vidék és a vidéki emberek sorsa, a természet és a táj megőrzése iránt, és amely megérti, hogy „*város és vidék közös sorson osztozik*”¹⁰, ezért segíteni akar a vidék minőségi fejlesztésében és egy új társadalmi szerződés létrehozásában.

A bemutatott jövőkép megfontolása és a vázolt feladatok végrehajtásának haladéktalan megkezdése valamint ehhez a szövetségesek megnyerése segíthet abban, hogy a természeti környezetet valamint a vidék társadalmát érintő folyamatok ne vegyenek katasztrofális irányt. Ha a vidék és az agrártársadalom érdekében nem történnek gyors lépések, akkor többszáz ezer család kerülhet végveszélybe, és a multinacionális tőkeérdekek alapján berendezkedő monokultúrás, iparszerű, tömegtermelő tőkés nagybirtok uralkodóvá válása esélyt sem ad a környezet, a természet értékeinek megőzésére, és a vidék társadalmának megerősítésére. Ennek történelmi felelősségét nincs mód másra áthárítani, és káros következményeit az egész társadalom fogja hosszú időszakon keresztül viselni!

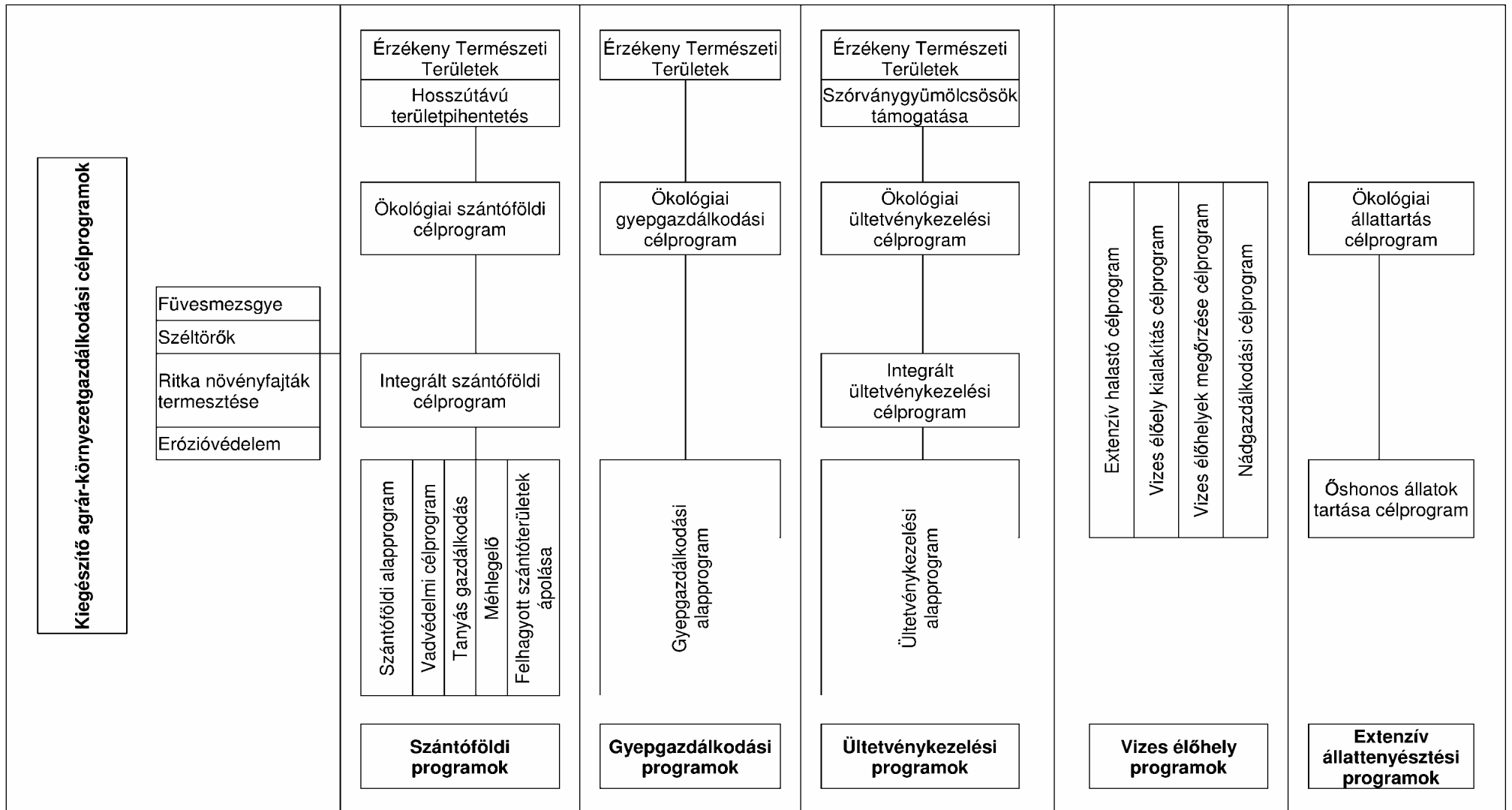
¹⁰ Vidéki Térségek Európai Kartája (1996)

11. **táblázat:** Az NVT forrásainak támogatott intézkedések szerinti megoszlása (2004-2006) (millió euró) (80/20 %-os EU/nemzeti társfinanszírozás)

Támogatott intézkedés (FVM rendelet elnevezése)	2004			2005			2006			Összesen			Arány %
	EU	nemzeti	összes	EU	nemzeti	összes	EU	nemzeti	összes	EU	nemzeti	összes	
1. Agrár-környezetgazdálkodás	66,7	16,7	83,4	80,0	20,0	100,0	99,1	24,8	123,9	245,8	61,5	307,3	40,8
2. Kedvezőtlen adottságú és környezetvédelmi korlátozások alá eső területek támogatása	19,8	4,9	24,7	22,1	5,5	27,6	23,3	5,8	29,1	65,1	16,3	81,4	10,8
3. Az EU környezetvédelmi, állatjóléti és higiéniai követelményeinek való megfelelés elősegítése	57,2	14,3	71,5	54,8	13,7	68,5	23,7	5,9	29,6	135,7	33,9	169,6	22,5
4. Mezőgazdasági területek erdősítése	16,1	4,0	20,1	19,4	4,8	24,2	28,3	7,1	35,4	63,8	15,9	79,7	10,6
5. Korai nyugdíjazás	-	-	-	-	-	-	15,5	3,9	19,4	15,5	3,9	19,4	2,6
6. Szerkezetátalakítás alatt álló félig önellátó gazdaságok támogatása	3,4	0,8	4,2	5,7	1,4	7,1	10,1	2,5	12,6	19,2	4,8	24,0	3,2
7. Termelői csoportok létrehozásának és működtetésének támogatása	6,1	1,5	7,6	9,9	2,5	12,4	11,2	2,8	14,0	27,2	6,8	34,0	4,5
8. Technikai segítségnyújtás	12,0	3,0	15,0	10,0	2,5	12,5	8,0	2,0	10,0	30,0	7,5	37,5	5,0
Összesen	181,3	45,2	226,5	201,9	50,5	252,4	219,2	54,8	274,0	602,3	150,6	752,9	100,0

A támogatási rendeletetek, közlemények és gazdatájékoztatók a www.nakp.hu weboldalon a „*Kiadványok, publikációk*” címszó alatt megtalálhatók.

2. ábra: Az NVT-ben pályázható agrár-környezetgazdálkodási rendszerek (2004)



4. táblázat: Az NVT fő agrár-környezetgazdálkodási programcsoportjainak kifizetései (2004)

Célprogramok	Kifizetés*		
	€/ha	Ft/ha	
A. Szántóterületek			
A.1. Szántó alprogram	a) szántóföldi növények	98,04	25 000
	b) zöldsgfélék	172,55	44 000
A.2. Tanyás gazdálkodás	a) szántóföldi növények	145,10	37 000
	b) zöldsgfélék	215,69	55 000
A.3. Méhlegelő program		74,51	19 000
A.4. Integrált szántóföldi gazdálkodás	a) szántóföldi növények	133,33	34 000
	b) zöldsgfélék	223,53	57 000
A.5. Ökológiai gazdálkodás	a) szántóföldi növények-átállási	176,47	45 000
	b) szántóföldi növények-átállt	125,49	32 000
	c) zöldsgfélék-átállási	325,49	83 000
	d) zöldsgfélék-átállt	200,00	51 000
A.6. Hosszútávú területpihentetés	a) 1. évben	376,47	96 000
	b) 2. évtől	133,33	34 000
A.7. Ritka növényfajták termesztése	a) szántóföldi növények	129,41	33 000
	b) zöldsgfélék	231,37	59 000
A.8. Érzékeny Természeti Területek szántóföldi programjai		192,16-266,66	49-68 ezer
B. Gyepterületek			
B.1. Gyepgazdálkodási alprogram	a) gyepes élőhelyek fenntartása	58,82	15 000
	b) szántóföldi területek gyepesítése	290,20	74 000
B.2. Ökológiai gyepgazdálkodási célprogram		58,82	15 000
B.3. Érzékeny Természeti Területek	a) gyepes élőhelyek fenntartása	98,04-129,41	25-33 ezer
	b) szántóföldi területek gyepesítése	194,12	75 000
C. Ültetvények			
C.1. Integrált gyümölcs- és szőlőtermesztési célprogram		388,24	99 000
C.2. Ökológiai gyümölcs- és szőlőtermesztési célprogram	a) átállás alatt	396,08	101 000
	b) átállás után	278,43	71 000
C.3. Ritka szőlő- és/vagy gyümölcsfajták termesztése		231,37	59 000
D. Vizes élőhelyek			
D.1. Extenzív halgazdálkodás		203,92	52 000
D.2. Vizes élőhelyek létrehozása szántókon	a) 1. évben	317,65	81 000
	b) 2. évtől	133,33	34 000
D.3. Ívóhelyek kialakítása		117,65	30 000
D.4. Zsombékosok, mocsarak, lápok gondozása		101,96	26 000
D.5. Nádgazdálkodás		86,27	22 000
E. Állattartási intézkedések			
E.1. Óshonos állatfajták tartása (Ft/egyed)	a) magyar szürke szarvasmarha	113,73	29 000
	b) lovak	119,80	30 550
	c) mangalica sertés	78,43	20 000
	d) juhok	20,59	5 250
	e) baromfi	0,33-1,53	85-390
E.2. Ökológiai állattartás (Ft/egyed)	a) szarvasmarha	74,51	19 000
	b) sertés	58,82	15 000
	c) juh, kecske	18,82	4 800
	d) baromfi	0,26-1,04	65-265
F. Kiegészítő agrár-környezetgazdálkodási intézkedések			
F.1. Erózió elleni védelem	a) szántóföldön	39,22-98,04	10-25 ezer
	b) ültetvények	39,22-231,37	10-59 ezer
F.2. Táblaszegélyek, füves mezsgyék létesítése szántókon	a) 1. évben	462,75	118 000
	b) 2. évtől	39,22	10 000
F.3. Cserjeirtás gyepterületeken	a) 1. évben	168,63	43 000
	b) 2. évtől	62,75	16 000

*: 1 € = 255 HUF

KÖRNYEZET- ÉS TERMÉSZETVÉDŐ SZERVEZETEK TEVÉKENYSÉGE, TERVEZETT PROGRAMJAI A VIDÉK ÉS AZ AGRÁRIUM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSE ÉRDEKÉBEN

Az elmúlt években egyre több környezet- és természetvédő szervezet kezdett el Magyarországon is foglalkozni a vidék- és a mezőgazdaság jövőjével, azzal a kérdéssel, hogy miként lehet összehangolni a természeti, táji és kulturális értékek megőrzését, a fenntartható természeti erőforrás-gazdálkodás szempontjait a vidék és a mezőgazdaság fejlesztésével. Az Európai Unió természetvédelmi célkitűzése, mely szerint 2010-re meg kell állítani az Európai Unióban a biológiai sokféleség csökkenését, illetve az EU vidék- és mezőgazdasági politikájának reformja, az ehhez kapcsolódó támogatáspolitikai átalakulása megerősítette e szervezeteket abban, hogy mint EU tagországbeli civil szervezeteknek, az eddigieknél is nagyobb figyelmet kell fordítaniuk ezekre a kérdésekre.

Több országos és regionális hatókörű környezet- és természetvédő szervezet egymással együttműködve gazdálkodói tájékoztatási hálózat kialakítását kezdte meg. Az alábbi szervezetek álláspontjukat egyeztetve tevékenykednek és lépnek fel vidék- és agrárfejlesztési kérdésekben. E szervezetek egy részének komoly nemzetközi kapcsolatai és tapasztalatai is vannak.

A Független Ökológiai Központ, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület – Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálat, a Magyar Természetvédők Szövetsége, a Védegylet és a WWF Magyarország egyeztetve elképzeléseiket és programjaikat, 2006. végéig a vidék és az agrárium fenntartható fejlődése érdekében az alábbi területeken kívánnak tevékenykedni:

- **A vidék és a mezőgazdaság fejlődését befolyásoló EU szakpolitikák, programok megismerése, értelmezése, hazai megismertetése és azok befolyásolása nemzetközi környezetvédő és természetvédő szervezetekkel közösen.**

Más EU tagországok jó gyakorlatainak megismerése és széleskörű megismertetése.

Kiemelt figyelmet fordítunk a Közös Mezőgazdasági Politika reform-folyamatának követésére és nemzetközi partnereinkkel közösen, annak a vidék fenntartható fejlődését szolgáló alakításában való részvételre. Ennek érdekében ugyancsak foglalkozunk az EU természetvédelmi, regionális és közlekedési politikáival. Ezek a politikák lényegesen és együttesen befolyásolják az ország vidék- és agrárfejlesztési lehetőségeit. Törekszünk megismerni más EU tagországok jó gyakorlatait – mind a szakirodalomban, mind a gyakorlatban – és itthon a gazdák és az önkormányzatok körében ismertté tenni. Nemzetközi partnereink: Birdlife International, EUROSITE, Coordination Paysanne Européenne, Európai Környezetvédelmi Iroda, Föld Barátai Európa, Via Campesina, WWF

- **A fenntarthatóság elveinek képviselője az országos agrár- és vidékfejlesztési stratégia megalkotásában**

Jelenleg Magyarországon több, hivatalosan még nem elfogadott agrárstratégia létezik: 2004. májusában született meg az *Agrár-kerekasztal* Agrár- és vidékfejlesztési stratégiája, amelynek legfőbb célja a versenyképesség növelése az agrártermelésben, és ezzel összefüggésben, mintegy következményként a mezőgazdaságból megélők létszámának radikális csökkentése. Szintén az elmúlt évben született meg a *Csatári Bálint* professzor úr (MTA RKK, Szolnok) nevével fémjelzett vidékfejlesztési stratégia. *Ángyán József* professzor úr (Szent István Egyetem Környezet- és Tájgazdálkodási Intézet) is kezdeményezte egy egységes vidékfejlesztési stratégia kidolgozását. A *Professzorok Batthyány Köre* szintén kidolgozta vidékfejlesztési stratégiáját. A Glatz Ferenc

professzor vezette „Párbeszéd a Vidékért” folyamat egy tudományos igényű stratégia kidolgozására tesz kísérletet.

Bár a maga nemében mindegyik munka komoly alapossággal tárja fel a problémákat, e stratégiák közös hiányosságának tartjuk, hogy nem eléggé átfogóak, nem tárják fel kellő mélységben a gazdasági, a szociális és ökológiai összefüggéseket a vidék fejlődésének megalapozása érdekében. Talán ennél is komolyabb probléma, hogy a gazdatársadalom, a vidéki lakosság – *az érintettek* – nem vettek részt azok kidolgozásában, javaslataikkal, véleményükkel nem javították azokat.

Ezért elengedhetetlennek tartjuk ezen stratégiák felülvizsgálatát, és egy olyan agrárstratégia kialakításának elősegítését, amely figyelembe veszi mind a vidéken élő lakosság véleményét, valós problémáit, igényeit, mind a gazdasági, szociális és ökológiai összefüggéseket.

Az, hogy konzisztens stratégia szülessen, amely ténylegesen a vidék fenntartható fejlődését szolgálja, meggyőződésünk szerint csak úgy érhető el, ha ezt megelőzően a társadalmi és gazdasági szereplők közösen ki tudják alakítani annak szempont és értékrendszerét, elvi megfontolásait és fő témaköreit. Javaslataink megfogalmazásával ezt a folyamatot kívánjuk elindítani.

- **A 2006. végéig szóló NVT végrehajtásának maradéktalan elősegítése, kiemelt figyelemmel a gazdák felkészültségének javítására**

FÖK

1. Gazdafórumok tartása
2. Oktatóprogramok fejlesztése
3. Képzések tartása
4. Helyszíni tanácsadás
5. Kiadványok szerkesztése
6. A közösségen alapuló mezőgazdaság és más direkt értékesítése rendszerek terjesztése, támogatása

MME-TTSZ

MME-TTSZ részt vesz a gazdálkodók számára általános tájékoztató anyagok készítésében és tájékoztató fórumok és konferenciák tartásában az NVT intézkedéseiben való részvételről (lásd pl. az „Unióban a természettel” c. kiadványt WWF-MME-TTSZ készítésében, vidéki gazdafórumok szervezés illetve azokon tájékoztatás, stb.). Több munkatársunk folyamatos jelenléte az FVM agrár-környezetgazdálkodási szakértői, tanácsadói hálózatában.

A kihirdetésre kerülő, újabb ÉTT-k szakmai előkészítő munkálataiban aktív részvétel a SZIE KTI koordinálásában, így 2004-ben 6 leendő, illetve idén 3 újabb ÉTT megvalósíthatósági tanulmányba való bedolgozás (kiemelt hangsúllyal a Zámolyi-medence és a Bihari-sík előkészítésében).

MME-TTSZ, az alábbiak koordinálását vállalja (természetesen más regionális és országos szervezetek felkészült tagjainak a részvételével):

- Az NVT egyes intézkedési csoportjaihoz szakmai, gyakorlati útmutatók készítése gazdálkodói szervezetekkel együttműködve, amelyek használhatók lesznek a 2007-2013-as időszakra vonatkozó tervek megvalósítása során is. Az útmutatók a természetvédelmi szempontok figyelembevételét és az előírások gyakorlati megvalósítását segítik művelési áganként, művelési lépésként vagy a birtok egyes jellemzőire vonatkozóan egyszerű, áttekin-

hető formában (lásd pl. a „Természetkímélő módszerek a mezőgazdaságban” c. kiadványunkat, 2000)

- Továbbképzések tartása az ÉTT területeken való gazdálkodás feltételeiről, lehetőségeiről és a program kialakításának indokairól.
- Az ÉTT, valamint a Natura 2000 területeken gazdálkodók számára természetvédelmi és agrár-környezetgazdálkodási kérdésekben szakmai segítséget nyújtó civilhálózat kialakításának és a működés minőségi garanciáinak közös kidolgozása gazdálkodói és környezet- és természetvédő civil szervezetekkel. A KvVM Természetvédelmi Hivatalának megbízásából megkezdett Érzékeny Természeti Területek Tanácsadói Hálózata kialakításának folytatása a nemzeti park igazgatóságokkal együttműködve.
- Mintaértékű agrár-környezetgazdálkodást folytató, a természetkímélő módszereket minél többféle élőhelyen a gyakorlatban is alkalmazó hazai gazdálkodók felkutatása, szakmai (főként alkalmazott kutatási és tanácsadási) együttműködés kiépítése velük, illetve közös gyakorlati bemutatók szervezése.
- Mezőgazdasági szakmai szervezetekkel együttműködés kialakítása, természetkímélő gazdálkodás hangsúlyosabb megjelenítése tevékenységükben, ehhez szakmai segítségnyújtás (pl. Magyar Állattenyésztők Szövetsége, egyes állattenyésztő szervezetek, stb.).
- Az agrár-környezetgazdálkodási szakértői, szaktanácsadási rendszer kialakításában való közreműködés, a természetvédelmi szempontok érvényesítésére is képes szakértői rendszer felállításában való közreműködés. A minősítés és a fejlesztés kidolgozásában és megvalósításában való részvétel.
- A jelenlegi tanácsadói rendszer (falugazdászok, agrárkamarai tanácsadók stb.) természetvédelmi szempontú felkészítésének kidolgozása és megvalósításában való részvétel, ezen felkészítések módszertani és intézményes kereteinek kialakítása a nemzeti park igazgatóságok munkatársaival együttműködve.

MTVSZ

MTvSz és tagszervezetei (nagyobb kapacitással a Csemete-Szeged, az E-misszió Egyesület-Nyíregyháza, a Nimfea Egyesület-Túrkeve és a Zöld Akció-Miskolc)

- Agrár-környezetgazdálkodási pályázati lehetőségek népszerűsítése fórumok, szórólapok, sajtómegjelenések segítségével.
- Agrár-környezetgazdálkodási tanácsadói tevékenységek folytatása, általános segítségnyújtás az agrár-környezetvédelmi programba jelentkezéssel kapcsolatban.
- Együttműködés gazdaszervezetekkel, előadások tartása gazdaszervezetek rendezvényein, a környezetkímélő gazdálkodási módok, lehetőségek népszerűsítése.
- Adatbázis létrehozása látogatható agrár-környezetgazdálkodási mintagazdaságokról, az adatbázis folyamatos frissítése, interneten való közzététele, valamint kiadvány készítése.
- Helyes gazdálkodási gyakorlatnak megfelelő gazdaságok meglátogatása, a tapasztalatok alapján kézikönyv összeállítása a helyes gazdálkodási gyakorlatnak való megfelelésről gazdák számára.
- Közösség által támogatott mezőgazdaság népszerűsítése, helyi, kistérségi termelő-fogyasztó kapcsolatok szervezése, minták terjesztése, helyi biopiacok szervezése.
- ÉTT területek előkészítése (pl. Zöld Akció, Somogy Természetvédelmi Szervezet)

Gazdálkodók tájékoztatása, segítségnyújtás és kapcsolódó feladatok

- Tájékoztató fórumok szervezése az agrár-környezetgazdálkodással kapcsolatban (elsősorban a Bodroghözben, illetve a Tisza, Rába, Dráva mentén).
- Helyi hírlevelek készítése.
- Tájékoztató anyagok elkészítésében való részvétel.
- Közvetlen tanácsadás gazdálkodóknak (elsősorban a Bodroghözben) az agrár-környezetgazdálkodással kapcsolatban, belépés az országosan akkreditált tanácsadói hálózatba.
- Az agrár-környezetgazdálkodással, vidékfejlesztéssel foglalkozó civil szervezetek közötti információáramlás javítása, hálózati működés segítése, kulcsemberek összekapcsolása.
- Mintagazdaságok listájának létrehozása, terjesztése, gazdaságok látogatásának szervezése.
- Jó példák tanulmányozása, kiadvány előkészítése ezekkel kapcsolatban.
- Kapcsolatépítés gazda érdekképviselőkkel, információterjesztés, tanácsadás az érdekképviselők számára.
- A kis területeken gazdálkodó („háztáji-léptékű”), nem regisztrált és egyéb, a támogatási rendszerből kimaradó, de nélkülözhetetlen (vegyszermentes) termelői kör felkutatása, az őket segítő intézkedések kidolgozása.
- Ökofalvak, fenntartható kezdeményezések példáinak becsatornázása az agrár-környezetgazdálkodási információnyújtásba.

A természetkímélő termelési rendszerek piaci lehetőségeinek javítása

- Tájgazdálkodás, környezetkímélő gazdálkodás új típusú haszonvételeinek, termékpályáinak feltárása
- Piacszervezés a bio- és tájgazdálkodás termékei számára
- Tudatos fogyasztás ösztönzése
- Kapcsolatépítés a sikeres / működő termelési, értékesítési hálózatokkal, szervezetekkel (pl. Mórakert, HANGYA). Jó példák népszerűsítése
- Településen belüli / kistérségi termelő-fogyasztó kapcsolatok megszervezése, minták terjesztése

Folyómenti tájgazdálkodási kezdeményezések támogatása

- Előadások, fórumok tartása a Tisza, Dráva, Rába mentén.
- Gazdálkodók, helyi lakosság körében ismeretterjesztés, kiadványok készítése.

A nyilvánosság tájékoztatása, bevonása a gazdálkodásról szóló diskurzusba

- Publikációk, sajtótájékoztatók, kiadványok az agrár-környezetgazdálkodás, vidékfejlesztés aktuális kérdésiről.

- Az NVT egyes intézkedéseit érintő tematikus fórumok tartása célterületeken gazdálkodók, tanácsadók, önkormányzatok, térségi menedzserek, helyi civil szervezetek részére; gazdacsere programok működtetése, valamely intézkedést sikeresen alkalmazó, azokat ötvöző gazdálkodók eredményeinek, tapasztalatainak megosztása más térségek gazdáival találkozók keretében; egyes, a vidékfejlesztési terv által különösen érintett ágazatok lehetőségeit ismertető tematikus kiadványok megjelentetése, terjesztése gazdálkodók, tanácsadók stb. részére; országos gazdálkodói érdekképviselőket és szakmai szervezeteket számára vidékfejlesztési, agrár-környezetgazdálkodási témájú képzések szervezése, ebben hosszú távú együttműködés kialakítása; a sikeres hazai vidékfejlesztési kezdeményezésekről szóló kiadvány megjelentetése, terjesztése; sajtóesemények rendezése (kirándulások, tájékoztatók), a vidékfejlesztési intézkedések sikerének bemutatása;
- részvétel az FVM tematikus munkacsoportjainak (KAT, vidéki térségek) és a programok működéséért felelős monitoring bizottságok munkájában.
- **Részvétel az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapról szóló rendelet és az ahhoz tartozó stratégia mentén készül, a 2007-2013. időszakra szóló hazai vidékfejlesztési programozási folyamatban**

A 2007-2013-as időszak vidékfejlesztésének fő irányvonalait Magyarországon az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapról szóló rendelet mentén kidolgozásra kerülő vidékfejlesztési program intézkedései és az azokhoz rendelt források fogják meghatározni. Ezért rendkívül fontos, hogy részt vegyünk mind az EU szintű, mind a hazai tervezési folyamatban, képviseljük a vidék- és a mezőgazdaság fenntartható fejlődésének szempontjait. Az EU szintű rendeletről szóló tárgyalássorozat a végéhez közeledik, ebbe egyrészt a hazai delegáció mandátumainak kialakításában való részvétellel, másrészt szervezeteink brüsszeli képviselőink keresztül kapcsolódunk be.

A hazai tervezési folyamatban történő aktív szerepvállalásunkat döntő fontosságúnak tartjuk, ebben a vidék és a mezőgazdaság fenntartható fejlődésének szempontjait kívánjuk képviselni. Célunk, hogy a következő időszakra olyan program szülessen, amely integrált megközelítésű, jól körülhatárolt környezet- és természetvédelmi célkitűzésekkel rendelkezik és azokhoz megfelelően kialakított intézkedéseket tartalmaz. Ahhoz pedig, hogy az intézkedések kifejtsék a kívánt hatást, pontosan és átláthatóan működtetett végrehajtó mechanizmusok (intézményrendszer, tanácsadó hálózat) szükségeltetnek. Azt is el kívánjuk érni, hogy a tervezés folyamatában a több szintű, valós társadalmi részvétel egy előzetesen megalkotott stratégia alapján történjen.

További célunk, hogy együttműködjünk gazdaszervezetekkel az intézkedések kialakítása során és segítségükre legyünk abban, hogy továbbítsák tagjaik felé az elért eredményeket.

A 2007-2013 időszakra vonatkozóan kialakításra kerülő, a terv megvalósítását nyomon követő monitoring bizottságban az országos hatókörű környezet- és természetvédő szervezetek megfelelő képviselőjét kívánjuk biztosítani.

Kiadja a Magyar Természetvédők Szövetsége, 2005. május
Készült 1000 példányban
Szerkesztette: Botár Alexa
Borítóterv: Ponicsán Péter, képek: Sallai Róbert Benedek és MTVSZ.

További információért kérjük forduljon: Magyar Természetvédők Szövetsége, 1091 Budapest,
Üllői út 91/B. Tel: (1)-216-7297, fax: (1)-216-7295, www.mtvsz.hu, drótposta: info@mtvsz.hu.

A kiadványt a Nemzeti Civil Alap Nemzetközi Civil Kapcsolatok és EU Integráció
Kollégiuma támogatta.